

סיפורים של חגי

(סיפר חגי בן גוריון הקליטה רזיה)

(המשך משיחה בעמוד 22)

אז האנשים שהזכרתי הכרתי רק במילואים. איך התנהלו המילואים - היו באים כל אלה שהיו ב- 151 [?] זה סוג של אוטו, היו מכניסים אותנו לחדר, 30 איש, וזו היתה חוויה: למדנו ערבית, למדנו לתקשר באנגלית, היינו הולכים יחד לשק"ם. וזו היתה ממש חוויה. נהננו מכל רגע. היינו במדים, אבל בלי דרגות. זו היתה עבורי חוויה שנמשכה 30 שנה.

הקלטה 003 11.11.2016 - פגישה 9

ההמצאות והמיזמים עם מיכאל כץ 1997-2003

ההמצאות שלי עם מיכאל כץ נערכו או נעשו במקביל לחיים הרגילים, תוך כדי העבודה בתחנת הדלק. החלוקה בין מיכאל לביני בכל הקשור בפטנטים שהזכרתי: מנגנון לקביעת המשקל של משאיות ממרחק; המצאת המנעול לבתי אבות, כשמיכאל המציא את המנעול ואני את הרכיב האלקטרוני; והפטנט של מערכת מילוט מבניינים גבוהים - בכל זה עסקנו משנת 1997 ועד שנת 2003, במשך שש שנים. כל ההמצאות והפטנטים הללו נעשו במקביל לעבודות אחרות שמהן התפרנסתי, אם זה באפק פרויקטים, תחת IBM, ואם זה בתחנת הדלק שם עבדתי במשך חמש שנים. במיזמים עם מיכאל הייתי צריך להגיש את כל השירותים שהייתי אחראי להם, שפירושו: אחראי על קשרי החוץ של ההמצאות; קשר עם משרד עורכי הדין הארליך ושו"ת שמתמחים בהגשת פטנטים; וכן הפקת סרטי תדמית וקטלוגים לשלושת המוצרים, והכנת תוכנית עיסוקית שתראה שלכל אחד מהפטנטים היתכנות עיסוקית. למשל, רק כדי לקבל מושג לגבי סדרי הגודל במונחים של כסף, רק התוכנית של Exitech, זה שם המתקן למילוט מגבהים, עלות הפיתוח: מליון דולר. כלומר מדובר בהשקעות של מליונים, כשהאחריות שלי בשותפות עם מיכאל היא לעמוד בקשר עם הגורמים שיאפשרו את קידום המוצר על כל היבטיו. הוא עסק בפיתוח הטכנולוגי של המכשירים והאלקטרוניקה, וביחד יצרנו את שלושת הפטנטים הללו.

ב- 2003, אחרי שנתיים של עבודה על מכשיר ה- Exitech, היינו זקוקים למימון של מליון דולר, אז פנינו לבוריס גלמן, רופא עיניים. כאשר ברית המועצות התפרקה הוא השתלט על חלק מיצוא מתכות הפלדה והברזל מרוסיה, והמשרד שלו היה באיסטנבול שבטורקיה.

מאוחר יותר, כשהמכשיר התפתח והוא נתן את החסות, היינו חייבים לשנות את ההמצאה שלנו שנרשמה על שמנו ולרשום אותה על שמו. זה היה התנאי שלנו כדי למנוע חילוקי דעות, הוא דרש שהכל יהיה אצלו. מיכאל אמר: אין שום בעיה, אם נרצה לצאת - תמיד אפשר להכניס איזה שינוי קטן במפרט ורשום את זה על שמנו. בהתחלה הוצאנו פטנט בישראל. אחר כך רשמנו פטנט בארצות הברית ולאחר מכן רשמנו פטנט בכל העולם, 44 מדינות.

הליך רישום של פטנט זה, הליך מאוד יקר, ובכל מקרה היה עלינו להוכיח לרשויות בישראל, וכן לרשויות הבינלאומיות ולרשויות בארצות הברית שיש לנו פטנט מוסדר וידוע על שמנו. בלי זה הם לא הסכימו לקדם את הנושא.

הוצאנו פטנט לכל שלוש האמצאות, אלא שאת נושא שקילת המשאיות זנחנו בשלב מסוים, כאשר נאמר לנו במשרד התחבורה שהם שינו את ההזמנה שלהם - יצאנו מהתמונה. וזאת לאחר שהשקענו בפיתוח ההמצאה המון זמן וכסף, ומיכאל גייס

אנשים מאוד חכמים, חברים שלי, שעסקו בתחום האלגוריתמים שעליהם הוטל לתרגם את הירידה של המשאית מאחור אל הכביש -שיתרגמו את הנתון הזה למשקל בקילוגרמים. זה היה מאוד מורכב, כי נחוץ היה לקחת בחשבון את גורם הרוח ואז גורם מהירות הנסיעה ואיפה מעמיסים את המשאית - מקדימה או מאחור. המון גורמים שהשפיעו על שקלול הנתונים. והתוצאה היתה -שיש לנו שלושה פטנטים נהדרים שאף אחד למימוש עסקי, למרות ששלושתם עבדו - הן טכנית, הן מכנית והן אלקטרונית.

אחרי ששלוש ההמצאות שהיו העיסוק האלטרנטיבי שלי, מזון לנשמה והתאתגר לאינטלקט, שהביא אותי לנסוע פעם בשבוע למיכאל, למפעלים, לאלביט ולבית שלו, שם הוא שרטט את המכשירים והניסויים שעשינו בנגב, מגשרים שונים, הקפיצה מארבעה בניינים גבוהים עם יוחאי וכן הלאה, כאשר כל זה נגמר הייתי צריך למצוא עבודה.

הלכנו הביתה וניסינו לברר מה קרה, למה זה קרה. יוחאי עצמו, לאחר שהתאושש מההלם, היה מוכן לחזור על הניסוי.

לאחר חקירה הגענו למסקנה שהכבל נקרע כיון שמהמקום שששם יצא היה מין גומי, ובמכשיר הזה לא שמו את מגן הגומי ואז הכבל החכך בדופן האלומיניום עד שנקרע.

בוריס אמר: אני רוצה שניפגש כדי לקבל הסבר מה קרה. אני מסכן את הכסף שלי ואת הראש שלי על כל העניין ולכן אני דורש הסבר. הסברנו לו שהתכנון היה בסדר גמור. הפגם היה בהרכבה של חלקי המכשיר. בוריס נרגע.

הוחלט שמיכאל ובוריס יסעו לניו יורק כדי להציג את המתקן שלנו לרשויות כיבוי האש וההצלה ביו יורק. הם נפגשו עם מנהלת כיבוי האש, והציגו בפני הרשויות את המכשיר שלנו, הם היו בטוחים שהמכשיר אמין ושחברות הביטוח יתמכו בו. מיכאל ובוריס הראו את הסרטים שהכנו שמדגימים את הביצועים של המכשיר.

להפתעת המשלחת, אנשי מנהלת מכבי האש אמרו להם: אנחנו לא אמורים להציל אנשים. הרושם שלכם מוטעה. אנחנו מנועים מלהציל אנשים, על פי חוק אנחנו רק צריכים לדאוג שמכבי האש יצאו בשלום מהבניין שהם מכבים בו שרפה. ההצלה של האנשים מתוך הבניין מוטלת על המשטרה ועל יחידות ההצלה. לא אנחנו. הנוהל הוא שאדם בצרה צריך לצלצל ל-911, ולחכות להצלה. ולא שאנחנו ניתן להם מכשיר שהם יקפצו מהחלון ואחר כך יאשימו אותנו בתקלות. כלומר, להפתעתנו, לא חברות ולא מכבי האש הסכימו לקדם את המכשיר שלנו.

באותו זמן, מי שניסה לקדם מוצר הצלה מבניינים גבוהים היה אהוד ברק. הוא הציע מעין שרוול שלתוכו יקפצו מבניינים גבוהים. לאחר נפילת התאומים עניין ההצלה איתגר יזמים רבים, וברק ראה בזה הזדמנות עסקית. אלא שהשרוול שברק ניסה לקדם לא כל כך הצליח.

ואז מיכאל בא עם רעיון חדש, אנחנו צריכים להראות את המכשיר שלנו לרמטכ"ל שאול מופז, כי צה"ל לא פעם נדרש להציל אנשים בכל מיני מצבים.

נפגשנו עם שאול מופז ואנשי לשכתו, הראנו להם את המכשיר במשרדים שכך עבד בהם ביקנעם, ומיכאל חגג. הצטלמנו עם קציני הצבא.

איך יצרנו קשר עם מופז? את לא יודעת מה פירוש לעבוד עם כן. עם כן אין דבר כזה "אי-אפשר". אם הוא אומר לך: תביא את מופז - אתה צריך להביא את מופז.

הוסכם בינינו שהוא שוקד על הצד התכנוני, "ואתה תביא את מה ששלך". כלומר, הוא אחראי לפיתוח המוצר ואני אחראי ליחסי החוץ שלו.

הרמטכ"ל ואנשיו ראו שהמכשיר פועל בצורה בטוחה ויעילה [ו-? מה נהיה עם הרמטכ"ל?].

בעזרת תוכנה מיוחדת הכנתי מיפוי של כל הבניינים הגבוהים בעולם, תוכנה זו מאפשרת לראות את כל הבניינים שמעל 40 קומות ברחבי העולם. בעזרת התוכנה הזו גילית שרוב הבניינים הגבוהים בעולם לא נמצאים בארצות הברית ולא בעולם המערבי, אלא דווקא בסין ובהונג קונג, ולשם צריך לנסוע.

מיכאל נסע לקוראה ולסין, ואני כבר ראיתי את עצמי כיזם ומפתח של מוצר רווחי, שיאפשר לי חיי רווחה לעת הפנסיה. כך בנה מכשיר פלאי בבית החדש שהוא עבר אליו בזכרון יעקב, והפכנו לחברים טובים. אבל המכשיר לא המריא.

כבר בתחילת הדרך הוצאנו למכשיר פטנט, הפטנט נרשם על שם מיכאל כך וחגי בן גוריון. את רישום הפטנט עשינו דרך המשרד אהרליך ושות', המשרד הגדול בארץ לרישום פטנטים, ותוך כדי התכתבות איתם אני רואה שבוריס דורש ששמו יופיע בכל הטפסים של הפטנט במקום השמות שלנו, הוצאנו פטנט בכל העולם, בעלות של 40 אלף דולר, הפטנט היה רשום גם בישראל וגם במדינות המפותחות בעולם. והנה בוריס דורש ששמו יופיע כמפתח המכשיר במקומנו. הוא רוצה לקחת על עצמו גם את הסיכוי שזה יהיה סיכון.

נכנסתי לחרדות. הלכתי לעורך דין, בלי לשתף את כץ, הכנתי ספר ובו כמתאיים עמודי מסמכים המראים שהמכשיר שלנו עובד ואת כל ההתכתבויות, פרי המצאתם של מיכאל כץ וחגי בן גוריון. ועכשיו בוריס רוצה להחליף את שם הממציא. עורך הדין אמר לי: אתה לא יכול לצאת נגד אנשים בעלי יכולת כדי לנהל מלחמה על פטנט שתימשך עשרים שנה. קח את זה או עזוב את זה. אין טעם לצאת נגדו למלחמה. זה חסר סיכוי. והרי אין לך יכולת אפילו לשלם לי, לעורך דין. תעזוב את זה. שיתפתי את מיכאל כץ, והוא אמר: זה לא מעניין אותי, כל עוד המכשיר עובד - זה מה שאני רוצה. כל עוד המכשיר עובד - נדע רמכור אותו גם בלי בוריס.

בעקבות זה שינינו בכל הטפסים את שם הממציא. הלכתי למנהל של החברה לרישום פטנטים ברמת גן, חברת הרליך ושות', חברה ענקית שמשרדיה ממוקמים במתחם הבורסה ברמת גן, כולם הכירו אותי שם, כי ביקרתי שם בערך אחת לשבועיים כדי לעבור על השרטוטים. אמרתי שם: אתם שותפים לדבר עברה, שמישהו משנה שם במסמכים של פטנט, בתוך הטפסים שלכם. אהרליך נבהל. אמרתי: יש לי רק דרישה אחת: שאני אהיה מכותב בכל התכתבות ביניכם לבין בוריס, ושאני המכותב הרשמי של המכשיר הזה. וכך הם עשו. ועד היום, עשר שנים אחרי שהפטנט נרם, אני המכותב של המכתבים של אהרליך ושות' בתור מי שהמציא את המכשיר.

לא מעט חברות בעולם ניסו לחקות את המכשיר שלנו, והסתפקו בגבהים של עד מאה מטר. אף חברה לא הצליחה למלט אדם מהגבהים שאנחנו עשינו - גבהים של 300 מטר ומעלה. לקפוץ על חוט דק, בלתי נראה, ולהגיע למטה בשלום.

הסיפור נגמר בזה שעד היום המכשיר ישנו ומיכאל ממשיך לנסות למכור אותו לגורמים שונים בעולם, ולא ידוע לי שמהו התקדם עם זה.

ובאשר לבוריס - הוא ממשיך לנהל את האימפריה שלו. עם קריסתה של ברית המועצות הוא רכש נכסים בתחום הברזל, והוא מנהל את עסקיו חובקי העולם ממקום מושבו בשווייץ.

גמרתי בטוב גם עם מיכאל ועם בוריס גלמן. אם הם [מי?] היו עושים עם זה משהו שעובד, מיד כץ ואני היינו מוצאים את הדרך שזה יהיה על שמנו. השקענו בזה שלוש שנים.

בשנת 2002, במסגרת עבודתי ב- OTI, נכנסתי להעביר את בית האבות גיל-פז בכפר סבא להתנהלות עם כרטיס חכם, חכמולוג. בית האבות גיל-פז שייך לגימלאים של חיל האוויר. בית מאד חדש ומודרני. סיכמנו שאני מעביר את הפתיחה של כל המחסומים והדלתות לפתיחה עם כרטיס חכם, הכול יהיה דרך החכמולוג, החיוב על האוכל, על החוגים, הכניסה לבריכה ולחדר הכושר ולחדרים - הכול באמצעות החכמולוג. ובית היתר הצענו להם פתיחה של דלת ללא ידית, אלא, אתה מראה לדלת את החכמולוג והדלת נפתחת. אנשי גיל-פז התלהבו מאד מהרעיון, אלא שהיתה לי בעיה: לא היה לי מנעול. אמרתי לכך: אני חייב מנעול. כבר חתמתי על חוזה עם בית גיל-פז, ואין לי מנעול שיודע לפתוח דלת בהשראה מרחוק. ומיכאל אמר: תשאיר את זה לי. אני אפתח לך מנעול. כך היה מגיע הנה פעם בשבוע, ואני הייתי נוסע אליו כל שבוע. נפגשנו בלי סוף, והוא אכן פיתח לי מנעול, שגם עליו הוצאנו פטנט. מדובר במנעול שעובד על עיקרון של מתח חשמלי שבאלפית שנייה נכנס לתוך הצילינדר של המנעול והוא גורם ללשונית שבדלת לתת מכה לפטיש ובכך הדלת נפתחת, וזה עבד! בלי ידית. וכך התקנו 240 דלתות עם המנעול של מיכאל. כך היה מגיע לבית האבות בכפר סבא, היה לנו צוות שעזר לנו להתקין את החשמל בכל הדירות, מדובר בפרוייקט ענקי, שעלה מאות אלפי שקלים. והדבר עבד באופן מופתי, לשמחת כולם. אפילו הבאתי לשם את אבא שיחזה בפלא.

כולם היו מרוצים, רשמנו על זה פטנט. עד שיום אחד OTI הודיעה שהיא מפסיקה את התמיכה בבתי אבות ובקיבוצים, ובעקבות הסרת התמיכה של OTI. פתאום נשארתי ללא תמיכה במנגנון של הדלתות. ארי לידן אמר שעברו כבר שבע שנים מאז שהתחייבנו [למה? מי?]? ואנחנו לא חייבים להם כלום [מי לא חייב למי, לא ברור].

התחיל שם [איפוא] מחול שדים. הרגשתי מאד לא נוח. בגיל-פז הכירו אותי היטב וסמכו עלי, אני הייתי הנציג שלהם, ניסיתי לעשות כל מה שאני יכול מול OTI. כך נתן לי כל פעם מנעולים, כל פעם הוא ייצר 30-40 מנעולים, היינו מחלפים את המנעולים ואת הפטישים, ולאט לאט, בשנת 2003 או 2004 יצאתי מהעניין הזה, וזו היתה מעין בגידה בשני בתי האבות האלה שהתחייבנו לתת להם שירות ופתרונות ופתאום זנחנו אותם לאנחות.

הפטנט שלנו - לשים גם מנעולים אחרים, של חברת FF, המנעול שלנו נקרא Striker lock ושלהם נקרא משהו אחר. יצאנו מהעניין הזה של המנעולים והכרטיס החכם. שני בתי האבות לא תבעו אותי, כיוון שעברו שבע שנים וכיוון שמי שהיה חתום על כל הפרוייקט היתה חברת **אפק פרוייקטים** מראשון לציון, ברשות שאול איל. היה זה נסיון בלתי רגיל. התקנו קרוב ל-600 מנעולים בשני בתי האבות - בכפר סבא ובהוד השרון, גיל 50 ועד 120, שני בתי אבות שהיו מן המשוכללים בבתי האבות בארץ.

עשינו כמה דברים יחד, כך שעבדנו על הכל במקביל. עשינו גם מנעול, גם מכשיר מילוט מבניינים גבוהים וגם מתקן שיכול לשקול משאיות מרחוק. דברים שהיינו מעורבים בהם כממציאים, והכל בשקט, בלי שאף אחד בבית השיטה ידע על הפעילות שלנו. רק כך ואני עם האנשים שלו, וכך היה נהדר. כל דבר הוא יכול היה לבצע ולהמציא.

אלא שכאשר ירדנו גם מזה וגם מזה הקשר עם כך התרופף. מדי פעם היה מדווח על איזה התפתחות כביכול, הוא עדיין מנסה לעניין גורמים שונים בעולם במכשיר המילוט.

היו אלאה שלושה פטנטים שפיתחנו אותם עד למוצר סופי, אבל הם לא עברו לפסי הייצור.

עבורי היתה זו התנסות מרתקת, למדתי איך עובדים עם גורמים מאוד גדולים ואיך רושמים פטנטים עולמיים, כל זאת בלי שאיש בקיבוץ ידע על הפעילות המיוחדת הזאת.

זה באשר לסעיף "המצאות עם מיכאל כץ", שעד היום אנחנו בקשר. הוא ממשיך להמציא מכשירים הכוללים תהודה מגנטית והשראה. הוא מפעיל צוות של מתכנתים באוקראינה ונוסע הרבה לרוסיה. הוא איש אשכולות, אדם יוצא דופן, שכיום הבן שלו הולך בעקבותיו, גם הוא בוגר הטכניון. מיכאל התחתן בשנית עם אשתו הרוסיה, ונולדו לו שני ילדים מוכשרים אף הם ויש לו בית נהדר בזכרון. כץ הוא אגדה. אין אנשים כאלה.

6.11.16 פגישה 7 הקלטה 001

מילואים ב-374 ומלחמות

שם הפרק: על 26 שנות מילואים ביחידה 374 של חיל הקשר.

עשיתי מילואים באותה יחידה כמעט 26 שנים. התגייסתי בשנת 60, השתחררתי מהסדיר בשנת 63, ומאז הייתי במילואים עד 1989, במשך 26 שנים. המילואים היו באותו מקום, באותה יחידה, היחידה ללוחמה אלקטרונית של צה"ל. הייתי אחד הותיקים ביחידה, אחד משלושה אלחוטנים הראשונים ביחידה. היה לי מעניין בסדיר והיה עוד יותר מעניין להיפגש עם החבר'ה במילואים.

מה היה התפקיד שלנו במילואים? לאחר שחתמנו על ציוד, היינו מתרגלים את ההפעלה של הציוד, למדנו ערבית מדוברת, היו הרבה מבחנים, היינו צריכים לקרוא עיתונים מנצרת ומזרח ירושלים וכמו כן התאָמְנו על הפעלה של מכשירים.

המפגשים שלנו היו מרתקים בגלל העובדה שמדובר באנשים מְשֻׁכְּמִים ומעלה, אחד אחד. כולם נבחרו בשל תכונותיהם המיוחדות, כל שנה נבחרו 12 איש, ולאט לאט היחידה גדלה.

בשנת 67, לקראת מלחמת ששת הימים הטילו עלינו להיות חלק ממערך שמטרתו למנוע מגורמים באזור את הידיעה על זה שעומדת לפרוץ מלחמה. מה פרוש? למשל על אחדים מאיתנו הוטל להתמקם ברמת גן ובסודי סודות להתמקם מול השגרירות הרוסית ולמנוע מהרוסים לדעת שאנחנו מכינים מלחמה שהם היו מקשיבים לפקודות שלה. אז היינו משדרים להם בלי שהם היו מודעים לכך.

דוגמה נוספת לתפקיד שוטל עלינו: התק"ש שלי ועוד 3 תק"שים, שזה טנדר עם גנרטור, הוטל עלינו למנוע ממדינות ערב החברות בקע"ם, שזה עירק, סוריה, ירדן ומצרים, למנוע מהן את היכולת לתאם ביניהן את המהלכים הצבאיים שלהן. איך עשינו את זה - ישבנו בפרדס בצריפין, בנחלה, והפעלנו משדרים 151 לפי תדרים שקיבלנו מהמודיעין, כדי למנוע מהם לתאם את תנועות הצבא. כלומר, אם המפקדה העליונה רצתה להורות לצבא ירדן לתקוף כאן וכאן, כי אנחנו תוקפים שם ושם - הם לא יכלו לעשות את זה, כי אנחנו מנענו מהם את היכולת להתקשר ביניהם. באותה תקופה זה היה בבחינת מדע בדיוני.

באותה מידה של דמיון פרוע, על גבול המדע הבדיוני, היתה גם היכולת שלנו להאזין למלך חוסין מתקשר עם נאצר במטוס שלו, ואנחנו היינו צריכים להקשיב לשיחה שלהם כדי לדעת אם למנוע מהם את השיחה או לתת להם להמשיך בשיחה. וכך פעלנו במשך חמישה ימים. צה"ל תקף את שדות התעופה של המדינות האלה, בסודי סודות וניתק את כל חוטי הקשר הטלפוניים על ידי מערכות שושנים? ועלינו הוטל להיכנס באמצע ולמנוע מצבאות האויב להתקשר ביניהם.

מפקדי הצבא הערבים הרגישו מיד שיש איזה שיבוש בתקשורת ביניהם, שהם לא מצליחים לתקשר, והם החליטו לעבור לתקשורת טלפונית. היה כבל תת-ימי שחיבר בין מצרים לאירופה. הם העבירו את השדרים שלהם בכבל הזה ממצרים לאיטליה, מאיטליה לספרד, ובספרד השדרים הועברו לנספחות הצבאית של ירדן, מצרים, עירק וסוריה. כלומר, הם ניסו לעקוף אותנו באמצעות הכבל ההיקפי.

מה היחידה שלנו עשתה, ואני לא יודע אם זה נכון, זה מה שאמרו לנו שהם עשו, אנחנו שידרנו את הפקודות ברשת אלחוטית, והם החליטו להתקשר ביניהם ברשת קווית. היחידה שלנו פנתה אל כמה בדואים והציעה להם עשרת אלפים שקלים תמורת מטר מהצינור שמחבר בין המזרח התיכון ואירופה. הבדואים לא היססו, הם נסעו לברדאויל, חתכו מטר מהצינור, דבר שניתק את כל המזרח התיכון מאירופה ואמריקה, והביאו לנו את חתיכת הצינור ואנחנו שילמנו להם. הניתוק היה מוחלט, בצורה שלא תיאמן. על החבר'ה אחרים ביחידה הוטל למנוע מהכוחות הירדנים לכוון את הארטילריה שלהם, כי הם היו הכי קרובים אל הכוחות בירושלים ואל הכוחות ש/ל פיקוד מרכז ליד רמלה. לסיכום, הפעילות שלנו במלחמת ששת הימים היתה מאוד מרשימה, ובסיום הפעילות הזו, כעבור שבעה ימים בדיוק, כשהעולם עוד לא נרגע מהניצחון המהיר, אמרו לנו לנסוע הביתה. נסענו מצויידים במכתב הערכה מגרשון [מה?] המג"ד של היחידה על הניסים והנפלאות שחוללנו.

ברבות הימים מפקד צבא מצרים, שיזלי כתב בספר הזכרונות שלו שראה אור בשנת [?], שמה שהכריע את המלחמה הזאת, זה אי יכולתם של ארבע הצבאות לתקשר ביניהם מול צה"ל, וצה"ל היכה כל פעם במדינה אחרת והכריע אותה. ובגלל שהם לא הצליחו לפעול כאגרוף אחד מול צה"ל הם הפסידו במלחמה. הכוונה היתה אלינו.

היינו מאוד מרוצים שהפעולות שלנו הצליחו. אבל בגלל שהיחידה היתה כל כך סודית, אסור היה לנו לדבר. אסור היה להגיד שעשינו ושככלל פעלנו. צה"ל בכלל הכחיש שנעשו דברים כאלה. ויצאנו מיד הביתה. איך שהיגעת הביתה לקחתי את אבא ואת רזיה ונסענו לראות את הקרנטל ואת מחנות הפליטים ביריחו. אבא חיפש את מוסא עלמי חברו מימי [?], שהיה מחנך במחנה הפליטים ביריחו. כמו כן ביקרנו במנזר השתקנים ובהר גריזים בשכם. כלומר, מיד בסיום המלחמה סיימנו את המילואים. חזרתי הביתה בלי שאף אחד ידע מה אנחנו עושים, כי זה היה סודי מאוד.

הכבל התת ימי הונח מתחת לים התיכון 20 שנה קודם לכן. היה זה כבל של טלפוניה שחיבר קווית בין המזרח התיכון לאירופה. מתוך הפרדסים בראשון לציון. הפרענו לצבאות האוייב לשמוע אחד את השני. והם החליטו לעקור את זה על ידי שימוש בטלפון רגיל. הם העבירו את הפקודות באמצעות טלפון קווי לשגרירויות שלהם באירופה. הם אמרו: נחבר את שדה-הקרב אל השגרירות, השגרירות תשלח את זה לשגרירות האחרת והשגרירות תעביר את זה בחזרה לשדה-הקרב, למצרים. ולכן כדי למנוע מהם את הקשר הקווי, היצענו לבדואים לחתוך את הקו, ששירת את כל המדינות במזרח התיכון, בלי קשר למלחמה. הוא שירת את כל הגורמים הצבאיים והאזרחיים במזרח התיכון, כולל גורמים בארץ. ניתב את כולם אל המקום. פתאום אין קווים, בגלל מה שעשינו. ואסור היה להגיד שעשינו, זה היה גם נגד ההסכמים הבינלאומיים וגם היה דבר נורא, ניתקנו גם דברים חשובים. אבל חשבו שיותר חשוב למנוע מהם לפעול כגוף אחד מולנו.

במשך שנים המשיכה היחידה להיות סודית ביותר. התארגנו והתאמנו. מאוד אהבתי את חברי ליחידה. היחידה היתה לא גדולה, היא ישבה בצריפין, מול בה"ד 12. הגיעו ציודים חדשים והוכשרו מחלקות חדשות, התחילו לקלוט קצת בנות, ביחידה הזו לא ניתן לצאת מהמילואים אלא רק בגיל פרישה. ואתה חייב לשרת שלוש שנים, לא משנה אם זה בנות או בנים.

לקראת מלחמת יום כיפור התחילו פחדים מאד גדולים, בקיץ של שנת 73 רזיה ואני, יחד עם עמיחי ושולה, נסענו לבקר את ההורים בלוס אנג'לס שהיו אז בשליחות. נפגשנו גם עם נמרוד שרון. היה ביקור נהדר. חזרנו לארץ באוגוסט, ובספטמבר נקראתי למילואים. כשהגענו למילואים בצריפין הרגשנו מיד במתח באויר. הרגשנו שמשהו גדול הולך לקרות. קיבלנו הוראה להכין את כל הציוד והיינו מוכנים. לקראת מה - לא ידענו. שלחו את דודו איזק, אחד משלנו שהיה קצין למטכ"ל בתל-אביב כדי לשאול מה קורה. דוד חזר ואמר שהודיעו לו שמחר תפתח מלחמה, בצפון בוודאות, בדרום עוד לא הוחלט מתי המלחמה תפתח, וכל מי שלא קצין יכול לנסוע הביתה. סידרנו את כל הרכבים בשורה, התכוננו לצאת הביתה, הגענו שמונה חבר'ה לשער של צריפין, אומר לנו השומר: הרגע קיבלתי פקודה, אף אחד לא יוצא מצריפין. כי מחר הולך להיות משהו. אמרנו: קיבלנו אישור לצאת. הוא לא רצה לשמוע. הוא קיבל פקודה להשאיר את השער נעול. וכל מי שמעז לעבור את המחסום - אני יורה בו. אמרתי לו: צלצל למפקד היחידה, ופתחיה יגיד לך לתת לנו לצאת. השומר התקשר ליחידה ופתחיה אמר לו: יש להם אישור לצאת. מחר בצהרים אנחנו נאסוף אותם מהיישובים.

הלכנו לתחנת ההסעות של צריפין, על הכביש הראשי של הבסיס - אין איש, רק אנחנו. הגעתי לעפולה בטרמפים. יום שישי בערב. אני זוכר את זה כמו היום. ומי מופיע לי ביום ששי בערב בעפולה? שלם מזרחי: בו חגי, המון זמן לא ראיתי אותך, כי לפני זה הייתי חודש במילואים, ואחרי זה נסעתי לארצות הברית. עליתי למשאית של שלם והוא שואל מה נשמע, מה קורה? אמרתי: מחר עומדת לפרוץ מלחמה. הוא נדהם. לא שמעתי על זה, הוא אמר. אמרתי, כן, מחר תהיה מלחמה ואני חוזר מחר למילואים. הוא התקשה להאמין.

בערב שולה שואלת מה נשמע, אמרתי: הכל בסדר, מחר אני חוזר למילואים. וכך היה - כמו שאמרו, כך בדיוק קרה: בשעה שתיים פרצה המלחמה. הסירנות הרעידו את האויר, בחדר האוכל בדיוק התקיימה אסיפת יום כיפור. אמרו שכל מי שצריך יתייצב בעיגול, שם יאספו כל אחד ליחידה שלו. הלכתי לעיגול, הגיע פיג'ו. נסענו לצבא. ראינו את החבר'ה האחרים נוסעים. מבית השיטה היינו אילן סתוי ואני. נסענו לצפון, אמרו לי: חגי אתה האחראי. אתה היחיד שאפשר לסמוך עליו, שמכיר את הצפון, כל התל-אביבים לא ידעו להגיע, קח את השיירה של היחידה ותוביל אותה לצפת. לקחנו את הסיקס-פילרים הענקיים האלה ונסענו לצפת.

המילואימניקים שנשארו ביחידה כבר עלו לצפת ביום שישי. הם נסעו לגולן לתל-אבו-נידה, ולמוצב החרמון, הם כבר התפרסו להם בשטח. המכוניות האלה הסיקס-פילרים, נוסעות מאוד לאט, לקח כמעט יום שלם להגיע לצפת. עלינו ועלינו והגענו לבית ההבראה לשוטרים בהר כנען.

פרסנו שם את האוטומובילים שלנו עם האנטנות הענקיות. בא לי פרנקל ואומר: חגי זה בלתי אפשרי. אני מבקש שכל אחד יתרום שמיכה. בעוד כמה ימים סוכות, אני דתי, ולא יתכן שיהיה כאן תק"ש בלי סוכה.

אמרתי: יש לנו רק שתישמיכות לכל אחד בקור הזה, ואתה רוצה שנתרום אחת לסוכה?

והוא: זה יותר חשוב מהכול.

הקמנו לו סוכה, הקמנו את האנטנות שלנו, ולמחרת בבוקר כבר שנענו את הדי ההפגזות, פגזים שנפלו על גדות, תל קציר ודרום הגולן. ברדיו [הכללתי?] שמענו ש"כוחותינו הודפים", בעוד שלנו נגלה מראה אחר לגמרי. כל מה שראינו זה את הפז'ואים האלה [איזה], טנדרים פז'ו שהיו אז בשירות הצבא, מובילים פצועים והרוגים לצפת, בלי סוף, אחד אחרי השני. ראינו את כל הפגזים נופלים על גדות,

גונן, עין גב ותל קציר, ראינו בעינינו את המראות הקשים ושמענו באוזנינו את הקולות המחרידים, שזה היה הפוך ממה שהודיעו בחדשות.

כשהקשבנו לשידורים שאנחנו אמורים להקשיב להם שמענו רק זעקה אחת: help! הצילו [של מי של כוחותינו?], המערכה קורסת, אמרו לנו: אתם לא יוצאים עם התק"שים שלכם לכיוון הגולן עד שהו יתיצב.

אחרי יום של קרבות קשים ספרו לנו שיצאה הוראה להכין את הגשרים שעל הירדן לפיצוץ. שפירושו: שמוותרים על הגולן, מפוצצים את הגשרים על הירדן בגונן, בית המכס העליון והתחתון, ומונעים מהכוחות הסורים לפלוש לישראל. שמענו גם בקשר של הסורים שהם מתכוונים להגיע לחיפה. ויותר מזה: הם מחלקים ביניהם את הארץ: הסורים יקחו את הקו שבין חיפה לטבריה ודרומה, והלבנונים יקחו את הקו שבין טבריה לחיפה וצפונה.

נבהלנו. הנה צבאות האויב מתחילים לחלק את הארץ, הכול נופל, קורס, ואנחנו פה "עוילם-גוילם".

ובכל זאת, כוחות צה"ל ייצבו את הקו, מכינים את הגשרים לפיצוץ, שזה אומר: הפקרה של עשרת אלפים איש, מילואימניקים וסדירים שנשארים בגולן ולא יכולים לסגת. בראש של כל אחד כבר רצו כל מיני תסריטי אימה, אבל אחרי יום ההוראה בוטלה.

אחרי ארבעה ימים אמרו לנו שהקו התיצב אחרי ציר הנפט. עלינו לעלות לגולן. אחרי 20 שנה סיפרתי את זה למישהו והוא אמר שהמידע הזה הוכחש מכל וכל על ידי הרמטכ"ל, המידע, כאילו הוחלט לפוצץ את הגשרים ולהפקיר את החיילים בגולן. אמרתי לו: אתה יכול להגיד מה שאתה רוצה, זה לא משנה את העובדה שזה מה שאנחנו קלטנו. ואם אתה רוצה – אני אמצא לך את העדויות שמעידות על אמיתות המידע. ואכן נמצא אישור למה ששמענו בקשר בספר הזכרונות של חקה – אלוף פיקוד הצפון, יצחק חופי, שם הוא מספר שבאמת הכינו את הגשרים לפיצוץ בסודי סודות ואחרי 24 שעות הפקודה בוטלה.

ניתנה לנו הפקודה: לעלות לתל-אבו-חנזיר, הר בצורת תל שחולש על כל האזור של דרום הרמה, ונמצא ליד קיבוץ אורטל.

עלינו למעלה, כל פעם עם אותו אחד, כי אתה נתקע בדרך למעלה – אי אפשר להסתובב. זו דרך צרה מאוד. האוטו עלה למעלה, הסתובב, כי כל עוד הוא לא הסתובב אי אפשר היה להוריד את הגנרטור הרתום מאחור. כך העלינו למעלה 4 רכבים. יחד איתנו עלה מפקד הגזרה שלנו, סגן אלוף צבי נגל. פרשנו רשתות הסוואה על המכוניות והציוד, לא עברו כמה דקות, התחלנו לשמוע ברשתות קולות של: תסס! תסס! הפגזים שיצאו מהתותחים של האויב היו חמים, הרשת היתה מפלסטיק, לכן כל פעם שהפגזים עברו את הרשת היינו שומעים את הקולות האלה בגלל החריכה של הרשת שהיתה עשויה מפלסטיק. ואנחנו נמצאים בפנים, בתוך התק"שים, מקבלי הוראות לשדר הנה ולשדר הנה..

כעבור כיומים הגיע למתחם שלנו איז רב סרן מהמודיעין. הוא פנה אלי ואמר: חגי, אתה מפקד הצוות כאן, רק אתה נשאר בתק"ש, אני לא יודע להפעיל את המכשירים, כל האחרים – שיצאו. ואחרי זה תסגור את הדלת. יצאו החוצה מהתק"ש. שישבו בחוץ.

בדרך כלל העבודה שלנו התנהלה בזוגות. אבל הוא הורה לכולם לצאת.

לאחר שנשארנו רק שנינו, הוא אמר: תראה, אני עומד להפעיל לוחמה פסיכולוגית, דבר סודי ביותר, אני הולך לדבר עכשיו, דרך המכשירים שלכם, עם מפקדי הצבא הסורי שפולשים עכשיו לתוך הגולן. יש לי קשרים עם מפקד הצבא העירקי שעכשיו

חוצה את ירדן דרך המדבר, שהוא גם מפקד השריון, ולי יש את התדרים לדבר אישית עם המפקדים של חיל האוויר הסורי. אמרתי: מה שתגיד - אני אתך.

כיוונתי לו את המכשירים על התדר שהוא רצה, נתתי לו מקרופון והוא התחיל לשוחח בערבית רהוטה עם מפקדי הצבאות. זה היה רב סרן מיחידת 8200 של המודיעין. אני לא יודע מה שמו. הוא לא מסר שום פרטים. עם כולם הוא דיבר בסחבקות, בשפת חלקלקות כשצריך ובשפה נמרצת כשצריך, הוא פנה לכל מפקד בשמו הפרטי וכך הוא דיבר איתם כשעתיים, כשגמר - הוא יצא החוצה והלך. לפני שיצא אמר: אל תדבר עם אף אחד, שלא ידעו שהייתי כאן.

לקראת השבת שאחרי, 12 או 13 לאוקטובר, נאמר לי שעלי לדלג [מה פירוש לדלג] לחרמונית, מה שנקרא עמק הבכא, שם נלחמו קהלני, גדוד 77 ויאנוש בן גל, כדי לבלום את הפלישה של השריון הסורי עם טנקי 62T, שפלו דרך עמק הבכא מתוך כוונה לכבוש את צפון הרמה.

הגענו לחרמונית, הכינו לנו שם מחפורות, כל תק"ש התמקם במחפורת שלו. התחילו הפגזות. כי בקצה ההר הזה היה מוצב [שלנו?], במוצב היה חריץ מאד צר והסורים חשבו שמשם מכוונים את המערכה בעמק הבכא, שזו היתה המערכה המרכזית על קוניטרה. התחילו להפגז שם. אנחנו ישבנו בתוך התק"שים שלנו ושידרנו כל מיני שידורים, הנה והנה, מהל הכיוונים.

כעבור שלושה ימים הגזרה הזאת נרגעה, אני עם עוד שני חברי'ה ירדנו לעמק הבכא, ומה שראינו שם היה מחזה נורא: המון טנקי צינטוריון פגועים, ראינו שהצינטוריונים נפגעו מלפנים ומאחור, כלומר, הצוותים הסורים כבר עברו אותם וירו בהם מאחור.

מצאנו שם דברים אשיים של חיילים שלנו, בדקתי בחולצות שמצאנו אם יש עליהן מספר, סימן שהחייל מקיבוץ. מצאנו חולצות כאלה עם המספרים של מחסן הבגדים, סימן שהיה זה צוות של קיבוצניקים.

מצאנו שרידים של פאנטום שירד באמצע השטח [איזה שטח] ונקבר שלושה מטר באדמה. צילמתי בלי סוף. צילמתי את סיירת השריון שהיתה מאורינו [איפה?]. כשהורידו כוחות קומנדו בבוקעתה [מי? לא מובן מה הסיטואציה] ואז אמרו לסיירת שריון: תלכו, תבלמו את הקומנדו הזה כי הם ידפקו את המוצב הזה מאחור, הם הלכו, נתקלו במארב של הסורים, הסורים הכינו להם אמבוש בתוך שדה של עגבניות והרגו 19 שריונרים. צילמתי. זמן קצר לאחר מכן לקחו את הזחל"ם הפגוע של סיירת שריון והקימו איתו את האנדרטה לזכרם שעד היום ניצבת בעמק הבכא, בצפון הגולן, ליד קיבוץ אלרום, בחרמונית. עשינו לשם [לאן?] לא מעט טיולים.

לקראת סוף אוקטובר קיבלתי טלפון מעמיחי: אבא שלך הגיע מארצות הברית, נסע דרך אירן ודרך טיוון, והגיע הביתה. הבית היה סגור, אף אחד לא חכה להם, ואבא שואל היכן חגי.

עמיחי אמר לאבא שהוא יודע איפה אני, שאני בחרמונית. הוא אמר לאבא שיקח ג'יפ מהסיירת ויביא אותו לחרמונית. אחרי שלא התראינו חודשיים, כי הייתי אצלו בקיץ. לעמיחי היה ג'יפ סיור יפה, ובאמת למחרת הוא ואבא הופיעו אצלי במוצב, הראיתי להם את כל השטח [איזה שטח?] אבא היה די המום. המלחמה עוד לא נגמרה, התנהלה מלחמה במזרעת בית ג'אן עד 22 לאוקטובר, כשאבא הופיע, הוא נרגע כשראה אותי ועמיחי היה מאוד מרוצה שהצליח להגיע ולהביא אלי את אבא.

כעבור זמן, מאחר שאהבתי מאוד לטייל, התחלתי לכעשות סיורים עם החברה. הגענו עד מזרעת בית ג'אן, שם פגשנו את נמרוד היינמן. זה היה כבר 30 ק"מ מדמשק. בלילה ניתן היה לראות את הילת האור מעל דמשק.

נוצר מצב משונה שבתוך המוצב שלנו התמקמה סירת מטכ"ל, והיו צריכים לכוון את הקרב לכיבוש מחדש של מוצב החרמון מידי הסורים, ובזמן הזה שישבנו שם הביאו לשם תותחים של 155 מ"מ, מתוך כוונה להפציץ את המוצב שלנו בחרמון כדי למנוע מהליקופטרים רוסיים לנחות ולקחת את ציוד המודיעין בחזרה לרוסיה. [לא הבנתי] ההפגזות נמשכו כל היום וכל המוצב רעד. הפציצו את הכוחות שלנו שהיו למעלה, לא ידעו אם הם ישנם או אינם בכלל, כדי למנוע מההליקופטרים לרדת [לא הבנתי מה הולך, מה הסיטואציה, מי נגד מי?]

בסופו של דבר, הסורים, בעזרת הרוסים כבשו את מוצב החרמון ולקחו את כל הציוד היקר שהיה שם לרוסיה. ציוד של חיל האויר וחיל המודיעין של צה"ל. הסורים והרוסים לקחו את כל הציוד היקר שהיה שם. ואחרי כמה ימים הצנחנים וגולני כבשו את המוצב הזה מחדש. התותחים הפסיקו לירות ולהרעיד את המוצב שלנו. ב-23 באוקטובר נכנסה הפסקת האש, ונהייה שקט.

כעבור זמן אמרו לנו להתייבב פה [איפה?] בצורה יותר רצינית. הביאו מטבח והביאו אנשי לוגיסטיקה, אמרו לנו שעלינו להישאר במוצב הזה עד שיוחלט מה עושים עם השטחים.

אני גוייסתי בחודש ספטמבר, ונשארתי במוצב חרמונית עד אחרי חודש אפריל, קצת אחרי פסח. הייתי בצבא חצי שנה בגלל מלחמת יום כיפור. אחרי חצי שנה במילואים החזרתי את התק"ש, הזדכיתי על הציוד, במהלך התקופה הזו ראיתי דברים שלא יאמנו, שהצבא פישל בגדול, כל המערכות הצבאיות לא עבדו, ומה שהציל את המצב, את המערכה, זו הגבורה של החיילים במוצבים. הם ממש הקריבו את עצמם בשביל לא לסגת, כי אמרו להם שאחר שהמוצב שלהם יכבש הסורים ישעטו לטבריה ולחיפה, כי אין שום כוח מאחור.

באחד הימים שהיינו תקועים במוצב התחיל שלג כבד, השלג הקשה של שנת 73, החורף מצא אותנו לא מוכנים, לא היינו ערוכים לשהייה חורפית במוצב חרמונית, הטמפרטורה בחוץ ירדה למינוס 7 מעלות, המים בצינורות קפאו, המקלחות לא עבדו כי המים קפאו בצינורות, גם לבשל אי אפשר היה כי הגז בבלונים קפא. אכלנו רק מזון יבש, מקופסאות שימורים, העברנו את החורף בתנאים מאוד קשים, גם את הציוד לא ניתן היה להפעיל, לגנרטורים היה כל כך קר שגלגל הארכובה של הגנרטור לא הסתובב, והיינו מנוטרלים בתוך ומתחת לשלג.

אחרי זמן מה בכל זאת הוחלט שצריך להגן עלינו והביאו לגבעה שלידנו סוללה של טילי הוק של חיל האויר. הרגשנו איתם מאוד בטוח ונוח.

אחרי יומיים הגיע הליקופטר ענק, מסוג יסעור, כמו עוף קדמון, ונחת לידנו. הוא הביא ג'ריקנים עם מים, היו לנו הרבה ג'ריקנים עם מים אבל כולם קפאו. נאמר לנו לכסות את הג'ריקנים בשמיכות.

בנוסף למים, ההליקופטר הביא לאנשי חיל האויר גרביים, שלושה סרטים של 16 מ"מ וכן חוברות של פלייבוי, ועוד ציוד הכרחי להעלאת המורל, ואילו אנחנו היינו חייל מסוג אחר, לא מיוחס.

המלחמה לא נגמרה עדיין. יום אחד נשאלנו מי יכול לנסוע לחופש ולחזור אחרי 24 שעות. אני היחיד שגרתתי יחסית קרוב. לקחתי את התרמיל שלי ואת העוזי ונסעתי לבית השיטה. בעלייה לבית השיטה פגשתי את חיים בניאן. שאלתי: מה נשמע? והוא אמר: בסדר [הוא בא ממילואים?] והוא אומר: מה אצלך? אמרתי: בסדר. ומה באמת? והוא אמר: אל תשאל, נהרגו לנו מבית השיטה, והתחיל למנות את ההרוגים. סיפרתי לו שראיתי איך אנשים ציחידות שלמות נפלו בקרבות ואיך הסורים כמעט הצליחו לכבוש את הגולן, ורק במזל זה נגמר טוב.

כשבאתי לבית השיטה התקיימה בדיוק אסיפה בחדר האוכל, כל יום היתה אסיפה שבה מסרו אנשים דו"ח מהמלחמה. בנימין גל, שורי מיינרט וזיוה ארנון ניהלו את האסיפה. התבקשתי לספר מה ראיתי. אמרתי שראיתי צבא שלא מתפקד, ורק במזל, הודות לגבורה ולהקרבה של החיילים, זה נגמר כפי שנגמר, והצליחו לייצב את המצב ברמה.

החברים הגיבו בזעם: איך אתה מדבר, כך לא מדברים. אמרתי: שאלתם אותי איך היה, ובכל מקרה מחר אני חוזר לצבא. זה מה שהיה.

חזרתי למוצב. הביאו את סיירת צנחנים לשמור עלינו. יתכן שפחדו שיקרה משהו למכשירים, הביאו את סיירת צנחנים לגבעה שלנו, והם סיפרו לנו מה קרה בחזית הדרום. ובין השאר הצנחנים אמרו שנהרג אחד בשם שרון מבית השיטה, הם לא ידעו איזה שרון. זה היה לקראת 25 לאוקטובר בערך. לא ידעתי למי הכוונה. הם סיפרו שצה"ל ספג הרבה אבידות בסיני, בקרבות על החווה הסינית. לא ידענו מכלום, גם ברדיו לא מסרו כמעט אינפורמציה. וכך התוודעתי מה קורה בחזית הדרום.

לאחר שירות של שישה חודשים השתחררנו, נאמר לנו שהיחידה שלנו פעלה היטב, עשתה את מה שצריך כמו שצריך ותרמה את תרומה.

ביחידה לא היו חיילי סדיר, רק אנשי מילואים, גם המפקדים היו אנשי מילואים.

עם השנים המשכנו להיקרא למילואים, ועברנו את ההכשרה הרגילה: לימודי ערבית, תרגולים. והנה בשנת 1981 כשהיינו במילואים, התחילה מלחמת לבנון הראשונה, ונאמר לנו שעלינו לצאת ללבנון. מי רוצה? זה כבר על בסיס התנדבותי כי כהר היינו בני ארבעים. אמרתי שאני מוכן. [לא מובן באיזה מלחמה מדובר]

במלחמת לבנון השנייה הייתי בצבא יחד עם שגיא. שגיא היה בבעת הלבנון ואני בגבל ברוך, ההר הגבוה בלבנון. ג'בל ברוך היה הר עצום שהתנשא לגבהים שלא יתוארו, בראשו עמדה אנטנה מאוד גדולה [גבוהה?] שנבנתה על ידי חברת סימנס הגרמנית וטכנאים גרמנים שוירתה את התקשורת בלבנון. על ראש ההר הזה מיקמו אותנו וכן יחידות קשר נוספות.

מתחתינו השתרע אגם קרעון וקצת שמאלה משם ראינו את ביירות - חיינו חיים משוגעים, חבר'ה אחרים נסעו לעליי ולעוד כל מיני אזורים שם [איזה אזורים?]. בלבנון שירתתי חמישה שבועות, כששגיא משרת בבקעה מתחתי. זה היה די מפחיד, ממש מפחיד.

בלילות שמרנו עם אמצעים לראיית לילה, אבל כל הזמן התלווה החשש מפני התקפות, ישראל כבשה כבר את כל לבנון ועמדה לנהל את ביירות, כבשו גם את כביש ביירות-דמשק, דברים שצבא לא צריך לעשות, בטח לא לכבוש מדינה אחרת.

אנחנו הקשבנו לכל מה שהולך עם האנשים של ערפאת [איזה חברה?]. וראינו שהם מנהלים את הקשר בכישרון רב, היו להם אלחוטניות שעבדו בצורה לא רגילה. היו להם מערכי לוגיסטיקה שהביאו להם אוכל למוצבים, ראינו איך הם בונים בתים, איך הם משנעים מורים ממקום למקום, ממש פעילו עניפה ושוקקת, שמענו והתפעלנו. שמענו הכל בקשר. הבחורות האלה עשו מאיתנו קרקס, הן עבדו עם מכשירים, הן היו מתקשרות ליחידות שלהן ותוך כדי שיחה הן היו מעבירות תדר, העברת התדר נעשתה באופן כזה שהן קלטו בתדר אחד ושידרו בתדר אחר. אנחנו לא הצלחנו להסתדר איתן, הן היו כל כך מוכשרות. ולא יכולנו שלא לחוש הערכה כלפיהן.

חזרה למלחמת יום כיפור: ביום השלישי או הרביעי למלחמה, בעודנו שוהים בבית ההבראה לשוטרים בצפת כבשו את המוצבים [מי כבש למי, לא ברור] והצבא הגיע עד קו הנפט, ההתקפה הסורית, צה"ל עמד לכבוש את נפאח, מגיעים [לאן?] דיין,

בר לב ועוד מישהו, יתכן, יגאל אלון, כל בכירי הצבא הגיעו למקום שאנחנו שהינו בו. על המדים היה שלט או פתק, שאנחנו שייכים ליחידת א"ל. מה זה א"ל, זו היתה לוחמה אלקטרונית. אבל אפילו לחיילים שם [איזה חיילים?] אסור היה לדעת מה אנחנו עושים.

נכנסנו ויצאנו [?], שאלתי אותם מה היה, והם אמרו שדין הלך ושאל את האנשים שישבו שם והאזינו ליחידות השונות שנלחמו ברמת הגולן, הוא אמר להם: אני רוצה להגיד לכם שכולכם בוגדים. לא האמנתי למשמע אוזני: איזה בוגדים, מי בוגדים. ודין אמר: אתם ידעתם שהולכת להיות מלחמה ואל אמרתם, והם [במי מדובר, לא ברור] אמרו: אנחנו אמרנו. זה מה שסיפרו לי: שדין יצא מהחדר ואמר: כולכם בוגדים, והלך. [מאיזה חדר הוא יצא]

חזרנו למלחמת לבנון. במלחמת לבנון השנייה הייתי בפסגה של ג'בל ברק, וראיתי שאני לא מתאים לכל התהליך, אדם בן 41, אבל כל זמן שהייתי שם ניצלנו כל רגע - עשינו סיורים, אכלנו במסעדות, קנינו בכל מיני דוכנים וחנויות, קנינו בשקלים. והם גם היו מוכנים לעשות החלפות - תמורת כדורים הם הציעו לנו בשמים. זו היתה תקופה מאוד מאתגרת ומרשימה. צילמתי הרבה תמונות יפות ומרשימות, ישבנו בראש הר אימתני, שבפיסגתו מגדל מרשים שגובהו 30 מטר. בבסיסו עד גובה של 15 מטר, לא היו חלונות, בחורף השלג נערם עד לגובה הזה, אז כדי שיהיה להם מה לאכול גידלו בתוך המבנה תרנגולו וכבשים ושאר בעלי חיים שניתן להשתמש בהם. המגדל היה 30 על 30 מטר, כמו חדר האוכל שלנו, אפילו יותר גדול.

אנחנו סיימנו את המילואים, כל אחד חזר לחייו האזרחיים ואחרי חצי שנה שמענו שהוחלט לנטוש את ההר הזה וכל המגדל המפואר פוצץ.

לסיכום: המלחמה האחרונה היתה מלחמת לבנון השנייה כך שהייתי שותף למלחמת ששת הימים, למלחמת יום כיפור ולמלחמת לבנון הראשונה והשנייה וגם לפיתוחים שנעשו אחר כך, פיתוחים מאוד מעניינים מאוד מעניינים שעליהם אסור לדבר, פיתוחים שנעשו ביחידה שלי.

בשנת 1989 הייתי אמור לנסוע לשליחות בווינגטון ואז קיבלתי מהיחידה תעודת שחרור ותעודת הוקרה על זה ששירתי ביחידה 26 שהים, מהסדיר ועד סוף המילואים, חוויה בלתי רגילה, עם אנשים בלתי רגילים, ולמעשה מאז נקשרתי לנושא של מודיעין ותקשורת, זה היה כל ההווה שלי בחלק המילואמניק של חיי.

בסך הכל זכיתי לשרת ביחידה מיוחדת, שהכשירה אותי לתפקידים יוצאי דופן, עם אנשים מיוחדים, האנשים שהייתי אחראי להם הם בני קלוס, שמחה קראוס והושע פלג. וכדי לתת מושג לגבי איכותם של האנשים - יהושע פלג הוא דוקטור שהיה אחראי על פיתוח מערכות הרדאר של החץ, קראוס, קצין בדרגת אלוף, היה אחראי על המעבדה של המשטרה בירושלים, ודן קלוס היה אחראי על כל נושא התקשורת בחברת החשמל. ואלה האנשים שהייתי אחראי עליהם, אנשים בעלי יכולות בלתי רגילות בתוך אוטו מאד פשוט, תק"ש. גייסו ליחידה המשוגעת הזאת אנשים מאוד מיוחדים. אף אחד מאיתנו לא היה קצין. אני הייתי סמל ראשון והם היו סמלים. כל האנשים ביחידה היו בעלי יכולות יוצאות דופן, כי המיון היה מאוד מוזר וקפדני. וליחידה היתה עדיפות על פני שאר יחידות העילית בזכות לבחור את האנשים שמתאימים לה. באורח מוזר מישהו בעל דמיון הבין, כבר בשנות השישים שהנושא של תקשורת סייבר ואינטרנט שעדיין לא הומצא אז יהיו גורם מכריע בעתיד, ולכן הקדישו לנושא הזה הרבה תשומת לב והרבה כסף.

העבודה בתחנת הדלק 2002-2007

בשנת 2001, OTI פרשה מהנושא של כרטיס חכם בקיבוצים ואחרי שנה גם מכרטיס חכם בבתי האבות, דבר שעסקנו בו משנת 1995 והיינו קרובים לשנה השביעית, שעל פי חוק כל יצרן חייב לתת ללקוחותיו שירות במשך שבע שנים לגבי אותו מוצר. ובשנה השביעית, ב- 2002, הפסקתי לעבוד עם OTI, ארי לידן המשיך בתפקיד OTI בישראל; המוצרים של מיכאל כץ לא הבשילו לכדי מוצרים שנמכרים לגוף גדול, ואז עודד מרוז הציע לי לעבוד בתחנת הדלק של בית השיטה.

בבית השיטה, בצומת למטה, היתה תחנת דלק, פרי יוזמה של יעקב יוניש. לפי התוכניות שלו, אם בית השיטה תתן 12 דונם למטה, ליד הכביש, שטח שעד אז גידלו בו תירס, הוא יוכל, יחד עם חברת דור-אלון, להקים מרכז שיכלול: תחנת דלק, חנות לממכר מוצרים שהוא יקרא לה אלונית, מלונית קטנה שהוא קרא לה אלונית מלון וכן מרפאות לרפואה מיידית, שם החברים יקבלו שירות רפואי.

בנוסף, הוא תכנן לכלול בקומפלקס הזה גם את משרדי השיטה ביטוחים. הקומפלקס הזה שאמור היה לקום היה חלק מחזון היזמות של יוניש, עסקים קטנים של חברי בית השיטה, שהיו תחת החסות של יוניש יזמות עסקית. יוניש התחיל לבנות את התחנה. בית השיטה מימנה חצי מעלות הבנייה וחברת דור-אלון מימנה את החצי השני. בית השיטה גם העמידה לרשות הפרוייקט מה שנקרא הלוואת בעלים, הלוואה שתוחזר מרווחים עתידיים של המיזם.

יוניש באמת הקים דבר לתפארת, הוא הקים את המבנה המרכזי שבו שכנה חברת השיטה ביטוחים, הוא הקים שתי מסעדות, היתה שם תחנת אופניים [מה זה], וכן מרכז לשירותי מוניות [שמה זה אומר], וכן פינה לשטיפת רכבים.

התחנה הציעה מגוון שימושים, כשיוניש הוא המנהל המעשי של הקומפלקס הזה, והמשרד שלו שכן בקומה השנייה של הקומפלקס.

כעבור זמן, לאחר שהשלים את הפרוייקט וחנך אותו עם חברת דור-אלון שבבעלות החבר שלו דודי ווייסמן, יוניש הציע לי לבוא לעבוד שם, כאחראי על תחנת הדלק. קודמי בתפקיד היה שמעון שובל, שהחזיק מעמד במשך שנה ופרש, ושבא אחרי דותן פרג שגם הוא פרש אחרי שנה.

יוניש הציע לי לנמהל את תחנת הדלק ואת החנות. אני מעולם לא ניהלתי עסק, ומדובר בעסק עם מחזור חודשי מאוד גדול, כתחנה בשירות מלא, היה צורך לאייש אותה במשך 24 שעות ביום. כל נהג שנכנס לתחנה היינו צריכים לתת לו שירות מלא: ניקוי שמשות, מילוי דלק, בדיקת שמן ומים.

יוניש יצא לאחר שהשלים את הפרוייקט, אחרי שנתיים שהיה שם. נכנס עודד מרוז כמנהל כללי ומתחתיו הייתי אני כמנהל תחנת הדלק, ושמעון שובל מנהל החנות.

החנות היתה אגף של המכולת שנפתחה בבית השיטה, לאחר שהמכולת של בית השיטה נסגרה, פתחו בקיבוץ את המכולת של אלונית-בית השיטה, ושתי החנויות - בתחנה ובקיבוץ - היו תחת הנהלה אחת.

לא היה לי שום נסיון בניהול עסק, שכולל אחריות על שישה עובדים שעובדים במשמרות 24 שעות ביום, כל הימים כולל יום כיפור, וכל הזמן יש תקלות: ברק פגע במחשב למטה, צריך לרדת ולתקן; יש שינויים במחיר הדלק; מישהו לא בא לעבודה; זה העסיק אותי 24 שעות ביום, יום ולילה.

מדי שבוע הגיע פיקוח של חברת אלון, כל שבוע הגיע מפקח לבדוק איך אנחנו עובדים, וכך התנהלתי במשך שנתיים, באינטנסיביות עצומה, לא יכולתי לצאת

לחופש, לא היה לי אף מחליף, השכר היה פחות או יותר בסדר, גם לא היתה לי אלטרנטיבה, הייתי בן 63, עבדתי שם בשנים 2002-2005.

עודד ואני עבדנו די בצמוד, שנינו מקבוצת יחדיו, היתה עלינו אחריות גדולה ושנינו ניהלנו את העסק הגדול למטה. עם הזמן יה לי מאוד קשה עם עודד מרוז. החיסרון שלו היה שלא פעם הוא התייחס בגסות רוח לעובדים. למשל, הוא לא הסכים שנקנה שם סנדוויצ'ים במחיר מוזל; הוא לא הסכים שנלך לאכול בחדר; הוא לא הסכים להשתתפות כלשהי בעלות ארוחת הצהרים. היה מאוד קשה איתו.

בגדול, היתה לנו בלעדיות לאספקת דלק לקואפרטיב בית-שאן-חרוד, ומדי חודש היה עלי להנפיק להם חשבוניות, לתת להם את החשבוניות ולדאוג שיהיה תשלום לתחנה וגבייה מהקואפרטיב. היינו קשורים בבלעדיות גם עם חברת כח? של ג'מאל, שנתנה שירותי חפירה ואספקת ציוד כבד לעמק ועוד כל מיני תחומי אחריות, שהיו כרוכים בגביית כספים, בניהול עובדים, במתן דין וחשבון שבועי וחודשי.

בקיצור, למדתי שם שיעור חשוב בניהול עסק שצריך להיות מאוזן כל חודש. אתה צריך להראות קבלות על כל דבר, כשהפקח פותח לך את הקופה וסופר לך את הפדיון מהתחלה ועד הסוף. זה היה מאוד קשה.

כעבור שנתיים פתאום מודיעים לי: מהפך. מה מהפך? הולכים לבטל את תחנת הדלק כישות עצמאית ומאחדים את החנות ואת תחנת הדלק ליחידה אחת. ואני צריך לספק שירותים לתחנת הדלק תוך כדי שהם הורסים לי את המשרד. התחילו עבודות הריסה של הקירות, רעש ואבק בלתי נסבלים, ואני צריך להמשיך לעבוד תוך כדי שהם הורסים לי את המשרד. הם באו עם קונגו, מכונה שדפקה בעוצמה לא-תתואר בכל המבנה. העבודה ארכה חודשיים, כיוון שהמשרד שלי ישב בתוך חדר הביטחון של התחנה, והוא היה עשוי מבטון ופלדה. למה רצו להרוס את זה? רצו להרוס את המקום של חדר הביטחון שהיה שייך רק לתחנת הדלק ולאחד אותו עם הקופות של החנות. היה עלי להמשיך לתת את כל השירותים - בתנאים לא תנאים.

אראה לך תמונות, את לא תאמיני: ישבתי כשמעלי, פיזית, עובדים שני אנשים בהריסה ובפינוי הבטון, וכדי שאוכל לעבוד בתוך האבק הנורא שהם יצרו, הקימו מעלי אוהל מניילון ופלסטיק, ואני ישבתי בתוך האוהל הזה שהתמלא אבק, וכך עבדתי ותיקנתי את הכבלים [?], תהליך שנמשך חצי שנה. זה היה סיוט מתמשך, בתוך רעש איום, הם בנו מסביבי הכל, הזיזו את החשמל, את הצנרת והכבלים, לא יכולתי להתפטר. זו היתה עבודה שלא זכתה להערכה: אין אני מצליח להוציא דוחות יומיים ממחשב שעומד על השולחן שלי, מערכת חשמל שהובילו אותה עם כבלים מהארון הראשי שנותק מהקיר כדי להחליף אותו בארון אחר, תקופה מאוד קשה שנמשכה כמעט שנה. כך העברתי את השנה השלישית בתחנת הדלק.

לאחר שנתיים נוספות בתחנת הדלק, שבמהלכן היה עלינו לדאוג לנקיון השירותים, לאסתטיות של העובדים, להנפת הצולים [?], לנקיון וצחצוח שבועי של כל התחנה עם מים וסבון, עבודה פיזית ומנטלית קשה ביותר.

כאמור, כעבור שנתיים נוספות עודד רוצה להביא אדם מבחוץ שיעשה את העבודה המשותפת של ניהול החנות למטה, החנות למעלה, של בית השיטה, וניהול כלפי חברת דור-אלון. אמרתי לו: עודד, תן לי להמשיך לפחות עוד שנה, אני עכשיו בן 66, נכנסתי לעבוד שם בגיל 62, עבדתי כבר כארבע שנים. ועודד אמר: זה לא אפשרי, בדצמבר אתה מסיים את העבודה כאן, וזה היה ארבעה חודשים לפני גיל 67, גיל הפרישה לפנסיה של גברים, שאז הייתי נהנה מהל הזכויות. ארבעה חודשים לפני שהיגעתי למילוי הזכויות שלי בתחנת הדלק עודד אמר לי שאני מסיים לעבוד שם. תקבל מכתב פיטורים מאלון, הוא אמר, ותוכל לעשות מה שאתה רוצה.

בפעם הראשונה בחיי התייצבתי במשרדי הביטוח הלאומי בבית שאן כדי לקבל דמי אבטלה. הייתי הקיבוצניק היחיד בין כל הבית שאנים. הייתי מתייצב שם מדי חודש,

סמשך שבעה חודשים, עד שעברתי את גיל 67. לאחר שעברתי את גיל 67 הפכתי פתאום לפנסיונר, גם מבחינת חברת אלון [?] וגם מבחינת הביטוח הלאומי: כל התשלומים הופסקו, ואני הפכתי לפנסיונר של בית השיטה בגיל 67. למזלי, באותה תקופה, לאחר כל הנסיון שצברתי, הייתי עסוק מאוד בנושא שיוך הדירות בבית השיטה וחשוב עוד יותר: ביצירת פנסיה לחברים.

2004 כך דאגתי לפנסיה לחברים מחברת הפניקס

מינו אותי אחראי על צוות שהיה צריך **להחיל?** בבית השיטה את ההסדרים הפנסיוניים, דבר שלא היכרנו בכלל, ועל זה נספר בנפרד. בהסדרת פנסיה לחברים עסקתי במשך שלוש שנים, תקופה מרשימה מאין כמוה.

אין לך טינה על עודד? אין לי טינה לעודד. חשבתי שהוא יכול היה לעשות את היחסים ביננו יותר קורקטים, אבל מצד שני חשבתי שהוא צריך לתת דין וחשבון לחברת דור-אלון, עם כל הקשיים שיש, הוא צריך לעשות את זה הכי נכון שאפשר, והוא גם נתן לי את ההזדמנות ב-2002, כאשר לא היתה לי עבודה, ולהיות מועסק שם במשך חמש שנים. חשבתי שהוא היה קצת נוקשה ולא נעים ביחסי העבודה, אבל הוא גם אדם שנותן לי לעבוד במשך חמש שנים.

אני התמדתי בתחנת הדלק יותר מכל אדם שעבד שם מאז, למרות כל הבעיות והקשיים אני התמדתי שם חמש שנים. זו היתה עבודה יחסית קשה, לא בדיוק באופי שלי, אבל אנשים העריכו את זה. נקשרתי מאוד לעובדים, זו היתה עבודה של 24 שעות ביממה, עם טלפונים, לוודא שהוחלפו משמרות. מי שהחליף אותי היה אדם שניהל את התחנה בתענכים, בצומת מגידו [אז בתענכים או בצומת מגידו]. ואחר כך הגיא עודד את האבא של זיו, בעלת יקינטון מחפציבה. כולם החזיקו מעמד שנה או שנתיים, אני החזקתי חמש שנים.

כאשר התבקשתי לנהל את צוות הפנסיה, שמחתי. איך הגיעו אלי? אני חזרתי ואמרתי שצריך לעשות את זה בצורה מסודרת. הן רונן היה המנהל החיצוני של הקיבוץ, ניצן סלע היה המזכיר ועמיחי היה מזכיר פר"ח.

התחילו ויכוחים, הוקמו ועדות, ואז ניצן אמר לי: שמע, אני רואה שזה לא מתקדם, כולם מדברים, ישיבות בלי סוף. חגי, אני ממנה אותך שאתה תהיה האיש המוסמך לטפל בפנסיה של חברי בית השיטה. אני נותן לך בלעדיות בכל הקשור בייצוג הקיבוץ מול חברת הפניקס, תהיה לך יד חופשית לנסוע להפניקס ולהיפגש עם מי שתמצא לנכון, תעשה מה שאתה מבין, איך שאתה מבין, ותדווח לי פעם בחודש מה פעלת.

המשימה היתה לברר מה בדיוק יש לחברים בהפניקס, דבר שאף אחד לא ידע. בועדה היו: אילן סתוי, דוד ניסן ואני יו"ר הוועדה.

דוד ניסן ואילן סתוי היו שועלים ותיקים בכל הקשור בכספים וזכויות וגם בכל הפוילע-שטיקים שבית השיטה עשתה.

דבר ראשון שעשיתי, ביקשתי מניצן שיתן לי מסמך שמסמך אותי לעסוק בענייני הפנסיה ולעשות בתחום זה מה שאני מבין.

ניצן אמר לי שבבית השיטה יש שלושה מורשי חתימה, ואני לא ביניהם, ולכן אם אני רוצה ללכת לכל מקום ולברר את ענייני הפנסיה, ביקשתי שיתן לי נייר שחתומים עליו: בתיה שפי, נעם גפני, ניצן סלע ומרכז המשק יפתח בר כמדומני. והאנשים האלה אמנם חתמו על נייר שמסמך אותי לעסוק בענייני הפנסיה כלפי כל הגורמים מחוץ לקיבוץ ובתוכו.

דבר ראשון, הלכתי לאסוף נתונים כמו שאני יודע. אי אפשר לפעול כל עוד אין לך המידע שיש לאחרים. זה היה המוטו שלי בכל תחום ועניין: אתה רוצה - תלמד, תבוא אליהם כשווה בין שווים.

עליתי לגברת בתיה שפי בהנהלת החשבונות, ביקשתי שתתן לי את רשימת חברי בית השיטה ואת המצב הפנסיוני שלהם. ובתיה לא הסכימה בשום אופן. אנחנו לא נותנים את רשימת הפנסיות של חברי בית השיטה לאף אחד ובשום אופן, כי יש לנו הסדרים שונים - גזבריים והלוואות שונות, ואין מצב שאמסור לך את הרשימה, אמרה.

לאחר הסירוב של בתיה שפי, הלכתי למישהו אחר בהנהלת החשבונות, אמרתי לה, בתיה לא רוצה לתת, אני מבקש שאת תתני לי. היא פתחה את הארון, הוציאה את הקלסר ואמרה: קח את כל ההסדרים שיש לנו. מעודכן עד היום.

התחלתי לעיין בניירות, ומה אני רואה? ל-380 איש יש פנסיה, אלא של-100 ומשהו מתוכם מחקו את הפנסיה, כי תמורתה לקחו הלוואות מחברת הפניקס. ומי חתום על ההלוואות? נתנאל אדר, יפתח בר, אורי עפרוני, וזה שנסע לדרום אמריקה (?]. כלומר, היו היו לי המסמכים שהראו שחמשת האנשים האלה חתומים על הלוואות מהפניקס, כשהלוואות האלה נעשו בניגוד לחוק, וכל עוד ההלוואות לא מוחזרות ל-150 חברים אין פנסיה.

פניתי אל החמישה, אחד אחד: שלום נתנאל מוניתי כאחראי על הפנסיה וחשוב לי לדעת אם חתמת על זה שתמורת ביטול או השהייה של הפנסיות לאלה ואלה אתה לקחת הלוואה של 5 מליון ₪. ונתנאל אמר: אני לא, ואת הלא יודע... זה היה בתנאים כאלה וכאלה... זה כבר לא רלוונטי - בקיצור הוא התחמק.

הלכתי לאורי עפרוני ואמרתי: אורי שלום, בהלוואה שאתה לקחת ב-1993, אתה לקחת את ההלוואה תמורת ביטול או השהייה של הפנסיה של-60 חברי בית השיטה. ביטלת או שהיית להם את הפנסיה. ואורי אמר: נכון. ומי אתה שתבקר את הפעולות הגזבריות שעשיתי למען הכלל?

פניתי ליפתח בר: יפתח, אתה עשית כך וכך, ובגלל זה אין לאנשים פנסיה. ואני רוצה לדעת למי שייכת הפנסיה (?].

אחרי סבב הבירורים הבנתי שזה עסק הרבה יותר גדול ומורכב ממה שחשבתי, שמעורבים בו אנשים מהגזברות הבכירה ביותר בבית השיטה, שיש להם שיקולים אחרים חוץ מאשר פנסיה לחברים. את כל מה שאני מספר כאן, כבר סיפרתי ותיעדתי בספר שאני הפקתי. עשיתי ממנו רק שבעה עותקים, נתתי עותק לשני חברי הועדה, לניצן סלע ולעורך דין של בית השיטה.

לאחר שהתבהרה לי כל התמונה, פניתי אל שני חברי הועדה, דוד ניסן ואילן סתוי ואמרתי: בואו ניסע להפניקס. אילן אמר: חכה. יש תביעה נגד בית השיטה ולפיה בית השיטה יחד עם דני וימן הכניסה לרשימת מקבלי הפנסיה בבית השיטה אנשים שכבר נפטרו. העניין מתברר כעת בבית המשפט המחוזי בנצרת. אנחנו עם עוד 10 קיבוצים עומדים לדין.

מי עומד לדין מטעם בית השיטה?, ואילן אמר: יעקב הדר. לא עירבנו את יעקב הדר במהלכים שלנו. ואילן מוסיף: כל הניירות אצלי. אמרתי: תביא את הניירות.

כזכור, חברת הביטוח שאיתה עשו הקיבוצים את הפנסיה לחברים היתה חברת לה-נסיונל, לא חברת הפניקס. היתה זו חברה פרטית שכמה קיבוצים עשו איתה ביזנס, ובמסגרת הביזנס הזה כספים נעו מימין לשמאל ומשמאל לימין, לאו דווקא לטובת החברים.

אחרי שקיבלתי את כל המסמכים, נסענו שלושתנו במכונית של דוד ניסן להיפגש עם נציג חברת הפניקס, השוכנת ברחוב דרך בן גוריון בגבעתיים.

מדובר בשנת 2004 או 2005, כיוון שתיעדתי הכול בספר אין בעיה לברר את התאריכים. מי שקיבל את פנינו היה שמעון כהן, סמנכ"ל חברת הפניקס. הוא אמר: שלום חברים, קיבלתי הוראה להיפגש איתכם. מה אתם רוצים?

אמרתי: אנחנו רוצים לברר את נושא הפנסיה של חברי בית השיטה. והוא שאל: מי אתם? אמרתי: אני חגי בן גוריון, זה דוד ניסן וזה אילן סתוי. הוא אמר: חבר'ה, אתם לא מורשי חתימה ואני לא חייב להראות לכם שום דבר. ובכלל, מי אתם שתבואו לבקש דין וחשבון על איך אני מנהל את הפנסיה של חברי בית השיטה. אמרתי: תשמע, שמעון, יש לי נייר שמאשר שאני הנציג הבלעדי של בית השיטה בכל הקשור לפנסיה של חברי בית השיטה. הוצאתי מהתיק את הנייר והינחתי אותו לפני על השולחן. כשהנחתי לו את הנייר על השולחן, הוא סובב את המחשב שלו כדי שלא נראה מה יש על המחשב, ואמר: מה אתם רוצים? אמרתי: אני רוצה את רשימת חברי בית השיטה ואת הפנסיה שלהם. הוא מטלפן ואומר למישהי מהקומה למעלה תביא לי בבקשה את הקובץ של בית השיטה. כעבור זמן קצר היא באה ובידה הקובץ המבוקש, היא הינחה אותו על השולחן ושמעון אמר: בבית השיטה יש 300 מקבלי פנסיה. אמרתי לו: שמעון נכבד, בבית השיטה יש 380 מקבלי פנסיה, ולא ה-300 שאתה כתבת פה. והוא נדלק: מי אתה שתגיד לי כמה מקבלי פנסיה יש בבית השיטה. אמרתי לו: שמע, אם אתה רוצה לדעת מי אני, אז בבקשה - הוצאתי לו את הדו"ח שקיבלתי מהנהלת החשבונות לאחר שבתיה שפי סירבה לתת לי אותו. אמרתי: תסתכל בדו"ח הזה, זה דו"ח שאתם מסרתם לפני כמה חודשים, שבו מופיעים 380 שמות. אבל 60 שמות אתם מחקתם מהפנסיה של בית השיטה כי הגזבר דרש הלוואה של 5 מליון שקל.

שמעון אמר: אנחנו מעולם לא נתנו לכם הלוואה. פניתי אל אילן ואמרתי: אילן, תוציא בבקשה את בקשת הלוואה של בית השיטה. אילן פותח את התיק שלו ומוציא את המסמכים עם פרטי הלוואות שבית השיטה חתמה על ידי מורשי החתימה כדי לקבל הלוואה מול ביטול הפנסיות של החברים. צריך לזכור שאילן היה באותה עת הגזבר של בית הקיבוץ. אני לוקח את הנייר הזה ואומר לו: שמעון, תסתכל. שמעון קורא ואומר: שמעו חברים, אני לא חייב לכם כלום, אתם בשבילי שום דבר. לי יש חוק בביטוח שאם אני מקבל פקס' שיש בו שני מורשי חתימה שאומרים לי לתת לבית השיטה הלוואה תמורת מספרים אלה ואלה של הפוליסות - אז אני עושה את זה. תלכו ותבררו. אני לא חייב לכם כלום. שלום! נגמרה הישיבה. הודיתי לו ויצאנו מהמשרד.

חזרנו הביתה, בדרך אמרתי לדוד ואילן: חבר'ה, עכשיו אנחנו צריכים להיכנס למלחמה. הוא חייב לתת לנו את הרשימות שביקשנו.

אמרתי לאילן: תשיג לי פוליסה מבית השיטה ונראה מה כתוב בפוליסה. אילן הביא לישיבה הבאה שלנו פוליסה של אחד החברים, ואנחנו רואים שכתוב שם, בעל הפוליסה: אמה ברעם. והבעלים על הפוליסה: קיבוץ בית השיטה. כלומר, הבעלות על הפוליסה היא באמת בידי הקיבוץ ולא החבר. וזה נכון לגבי כולם. ובנקודה הזאת שמעון כהן צדק, שהוא יכול, בעקבות פקס שהוא מקבל, לבטל או להכניס אנשים לפוליסה של בית השיטה. שאלתי: מה אתם חושבים לעשות?

החלטנו להיפגש שוב עם שמעון ולבקש ממנו להעביר את הפוליסה על שמם של החברים בבית השיטה. לא סיפרתי לניצן סלע ולאף אחד מה אנחנו הולכים לעשות. זה מה שהחלטנו לעשות.

כעבור שבועיים נסענו שוב במכונית של דוד ניסן, להיפגש עם שמעון כהן מחברת הפניקס. בקומת הקרקע של הבניין יש מסעדה, קבענו להיפגש במסעדה הזו עם דני וינמן, הבעלים של חברת לה-נסיונל, שעמד למשפט יחד עם כמה קיבוצים שהכניסו לרשימת מקבלי הפנסיה שמות של אנשים שכבר נפטרו או עזבו את הקיבוץ. בסוף המשפט דני וימן נשפט לעשר שנים בכלא. זה הגיע לעיתונות ועורר עניין רב בתקשורת.

קבענו להיפגש עם דני וינמן, כפי שהיכרנו אותו מכל הכתבות שסיקרו את הנושא בעיתונות ובטלוויזיה. דני אמר: שלום חבר'ה, מה הבעיה? אני מוכן להיות היועץ

שלכם, כך אמר. וזאת, תמורת אחוזים ממה שאני משיג מלה-נסיונל ומחברת הפניקס, ששמה היה אז חברת הדר. אתן לכם יעוץ איך להוציא את המקסימום מחברת הפניקס, שאז נקראה הדר.

כל זה כשעדין הוא נמצא בתהליכים משפטיים, כל זה שהעניין שלו עדיין מתברר בבית המשפט, אנחנו יושבים ודוד ניסן אומר: או-הו. אנחנו בסרט! סרט של המאפיה. והוא אומר: אנחנו מכירים בזה שאין אחד מומחה ממך בתחום הביטוח הפנסיוני בקיבוצים. בשנות התשעים לא היה ביטוח לחברי קיבוצים, הביטוח היה עצם החברות בקיבוץ, אין לנו ספק שאתה תעשה את זה הכי טוב, אבל אנחנו לא יכולים לשלם לך או להתחייב לאחוזים ממה שאתה תשיג. נודה לך אם תדריך אותנו לפני שאנחנו עולים לקומה ה-30 בבנין הפניקס לדון עם מר שמעון כהן על עתיד הפנסיה של חברי בית השיטה.

דני אמר: תחשבו על זה - והלך. אני מוכן לתת לכם את היעוץ הכי מקצועי שתקבלו - תמורת אחוזים.

במאמר מוסגר אוסיף שאחרי שהוא הלך ואנחנו סיימנו לשתות את הקפה שלנו ואת הסנדביצ'ים, חזרתי לניצן סלע ואמרתי לו: נין תראה, נפגשנו עם דני וימן, הוא האיש שאיתו חתמתם את כל ענייני הפנסיה של אנשי בית השיטה, שבגללם יש לכם עכשיו משפט ולדני וינמן יש משפט בריבוע. נפגשנו איתו. הוא רוצה אחוזים תמורת יעוץ, והוא מבטיח שנוציא מהפניקס מליונים.

ניצן אומר: אין מה לדבר לא יעלה על הדעת שמישהו ייכנס לי לתחתונים ויתחיל לפשפש לי בניירות. ניצן פסל את האפשרות שדני העלה. [לא מובן. התקשרת לניצן לפני הפגישה עם דני או אחרי?].

עלינו למשרד של שמעון כהן, ישבנו מולו, והא אמר: דיברתי עם אנשי בית השיטה, ונאמר לי שאתם באמת הצוות המוסמך לטפל בעניין. אז מה אתם רוצים?

אמרתי: אני רוצה שמרגע זה, מהפגישה הזו, אתה לא תתן הלוואה לאף חבר בית השיטה גם אם בית השיטה פושטת רגל. אנחנו אוסרים עליך לתת הלוואות תמורת ביטול פוליסות לחברים.

רזיה: מה עוזר האיסור להבא, הביטול ל-60 חברים כבר נעשה. ל-60 חברים אין פוליסה. אז מה זה עוזר שלהבא הוא לא ייתן הלוואה?

את צריכה להבין שבית השיטה במשבר, והצורך בהלוואה הוא כמעט פרמננטי. ודבר שני, אני אומר לו, והוא מתפרץ: חגי, אתה לא תגיד לי מה לעשות. אמרתי לו: אני לא אגיד לך מה לעשות, אז כפי שאתה שומע אותי וגם תשמע מדוד ניסן ומאילן סתוי, אנחנו ניפגש בבית המשפט ונספר על הפגישה הזאת פה.

שמעון כהן נבהל מהטון שלנו, היתה לו נאמנות למזכירות בית השיטה, והוא שוב אמר: אז מה אתם רוצים?

אמרנו: אנחנו רוצים לקבל את הקובץ של 380 חברים ולא 300. וכמו כן, אנחנו רוצים לקבל הסדר לכל ההלוואות שבית השיטה לקחה מול פוליסות של חברים. שמעון אמר: אין דבר כזה שיש קובץ של חברי בית השיטה או של מישהו אחר, אלא, יש פשוט תיקים שעומדים מול מספרי תעודת הזהות. מאוחר יותר ביררתי את זה וזה התברר כנכון. כל חבר בית השיטה יכול להתקשר ולשאול מה מצב הפוליסה שלו ואנחנו נגיד לו. אני ביררתי וזו היתה אמת. אמרתי: אני רוצה את הרשימה בנייר. הוא אמר: זה לא ניתן. אתה יכול לבוא לכאן, אני אוֹרְה לְמִישֶׁהוּ מִשְׁלֵנוּ לְשֶׁבֶת אִיתְךָ, וזאת לפני משורת הדין, והוא יעשה Print Screen, שזה צילום מסך, כאילו שאני מטלפן.

המסך יוצא לשירות לקוחות, ואני עושה Print ויוצא הנייר.

אמרתי: אני מקבל את הצעתך. אנחנו נבוא לכאן פעמיים ונדפיס 400 הדפסים של המסכים של הפניקס, כדי שיהיה לי את התיק. ושזה לא ישאר בגדר של: אני אמרת ואתה אמרת. שמעון נאנח: ואללה, אתם משוגעים. עוד לא נתקלתי בדבר כזה.

חזרנו הביתה. נסעתי להפניקס, ישבתי שם פעמיים בשך ארבע שעות, רק אני, והדפסנו את כל הפוליסות של חברי בית השיטה.

רזיה: והוא לא ניצל את פסק הזמן כדי לשנות את הנתונים!

לא, זה לא ניתן, כי כל כניסה לקובץ הזה נרשם: מי נכנס, מתי, לכמה זמן, זו תוכנה אוטומטית של המפקח על הבנקים, בשביל לדעת מה קורה.

כאמור, נסעתי להפניקס פעמיים כדי להוציא את התדפיסים, ונסעתי שוב כדי לדון איתם איך אנחנו מעבירים את הפוליסות לחברי בית השיטה. ולא שזה יהיה "על שם אמה ברעם" אבל בבעלות הפניקס. אנחנו מעבירים את הפוליסות לידי החברים, לבעלותם.

בפגישה נוספת איתם יחד עם דוד ניסן ואילן סתוי סוכם שהם ישלחו במשך שלושה ימים נציגים של הפניקס לבית השיטה, החברים יבואו, יחתמו על הטופס המתאים, ומאותו רגע הטפסים של הפניקס יגיעו אליהם הביתה ולא להנהלת חשבונות.

עוד אנחנו מדברים, באה אלי חברה, לא אנקוב בשמה, ואומרת: חגי, שמעתי שאתם מטפלים בפנסיה מהפניקס. אני לא מאמינה יותר לבית השיטה. יש על שמי בהפניקס 150 אלף שקל, אני רוצה את הכסף. אמרתי לה: אם את רוצה את הכסף, אין שום בעיה, את תקבלי אותו. אבל תדעי שחל עליך מס של 35% אם את פודה את הפוליסה. בכל זאת היא היתה איתנה בדעתה לפדות את הפוליסה. הבטחתי למלא את בקשתה.

הלכתי הביתה, דפדפתי בדפים שקיבלתי מהפניקס שמסודרים לפי מספר תעודת הזהות, לא לפי האלף-בית, עד שמצאתי את שם החברה ומה אני רואה - ליד השם שלה כתוב: מושעה [או מושהה]. היא אחת מאלה שביטלו להם את הפוליסה. חשבתי: אלוהים ישמור. עכשיו אנחנו נכנסים... כל העז מתגלה עכשיו במלוא קלונה. ואלוהים גדול מה שיהיה. אז מאיפה היה לה הרושם שיש לה 150 אלף שקלים בהפניקס? זאת כי היא תמיד קיבלה את הטופס. היא לא ידעה אם יש שם כסף על שמה או לא. היא ראתה שיש פוליסה על שם בית השיטה. אלא שבית השיטה לקחה את הכסף כי היא היתה הבעלים של הפוליסה.

הלכתי לאילן סתוי, לא הלכתי לדוד ניסן, סיפרתי לו את כל הסיפור והוא אמר: לך לבתיה שפי, תגיד לה שהחברה הזאת רוצה לקבל את הכסף תוך יומיים, ובהוראה של מורשי החתימה לקחו לה את הפוליסה ואם זה יתגלה, היא עובדת חוץ, אוי לנו מה שיהיה. מה שהיא תעשה.

איך זה נעשה - לפי גיל. מי שהיה הכי צעיר - לקחו לו את הפוליסה, כי עד שיגיע לגיל 67 יעברו שני ואין מה לדאוג. אבל היא שהיתה אישה צעירה, דווקא היא רצתה את הכסף, בשביל לקנות אוטו. היא עבדה בחוץ ורצתה לקנות אוטו.

בתיה כצפוי התחילה להתפתל, הנה והנה, עשתה ביזנס ככה וככה יחד עם מרימי, ונתנו לחברה את הכסף. ושמו במקומה שם אחר שאליו לוקחים את הפוליסה [??]

כעבור כחצי שנה הסברתי הכול לניצן, לא אמרתי כלום לעמיחי, לגבי מה שגיליתי, ואמרתי: אני את הדבר הזה חייב לתעד בכתובים, והיפקתי ספר של "תולדות הוועדה הפנסיונית ומסעותיה במסדרונות הפניקס". העלתי הכל על הכתב, כולל פרטי הפרטים, והדפסתי את הספר בשבעה עותקים. הדפסתי את הספר בעין חרוד, שלא יגידו שיש משהו, ואת כל הסיפור הזה קברתי בתוכי עמוק עמוק. העתק אחד העברתי לארכיון בית השיטה. בפעם הבאה שניפגש אראה לך את הספר - את לא תאמיני, בחיי שלא תאמיני.

אני כבר מזדעזעת, זה מזעזע.

כאמור, כעבור כחצי שנה הגיעו שלושה נציגים של חברת הפניקס, סידרו שלושה שולחנות במרחב והזמינו את כל חברי בית השיטה לחתום על טפסים, ולפיהם מהיום הם הבעלים של הפנסיה שלהם. החברים קיבלו הסדרים מפורטים, שאלו שאלות וקיבלו הסברים מפורטים.

הבעיה היתה שמאותו רגע, אני, כפרט, חייב מעכשיו לשלם את הפנסיה שלי, מקודם, הגזבר, בצ'ק אחד שילם עבור כולם. מעכשיו, כל אחד אחראי לשלם עבור הפנסיה שלו. ואני צריך לדאוג שהמקום שבו אני עובד משלם להפניקס, ואם אני כבר פנסיונר אני צריך לשלם להפניקס. כלומר, פתאום החבר צריך לשלם את מה שהקבוץ שילם עד עכשיו. זה הפך למעין חרב פיפיות: אתה לא רוצה קיבוץ - תשלם על הפנסיה שלך. אתה רוצה שזה יהיה שלך - והתחיל מחול שדים: מאיפה אנשים ישלמו? לחברים זה היה בערך 100 שקל לחודש ולאנשים הצעירים יותר, בני הארבעים-חמישים-שישים, התשלום יכול להגיע ל-900 ש"ח בחודש, שפתאום הם צריכים לשלם. כבר לא בית השיטה משלמת.

לסיכום: העברנו את כל החברים לבעלות פרטית על הפנסיה שלהם. אני כתבת ספר; את הנושא הזה של לקיחת הלוואות על חשבון הפוליסות - יום אחד אני נכנס למזכירות, תופס אותי נועם גפני ואומר: חגי, שמעתי שמינו אותך לגזבר. אמרתי "לא".

והוא: אז למה אתה מונע מבית השיטה את הניהול הכספי התקין שלה. בית השיטה הגיעה לשפל כלכלי. חברת החשמל שלחה התראה שהיא תנתק את הקיבוץ מהחשמל אם לא ישלמו את החוב המגיע ממנו. ולבית השיטה לא היה שקל על התחת. ולכן נעזרו בהלוואות מהפניקס. ונועם אומר: אתה נתת לשמוען כהן הוראה לא לתת הלוואה לבית השיטה על חשבון הפוליסות של החברים.

אמרתי: נכון. אתה לא תיקח הלוואה על חשבון הפנסיה של החברים, לא יעזור כלום. זה הבסיס.

והוא: אני אלך לדבר עם ניצן, אדבר עם זה ועם ההוא.

הוא הלך לניצן וזה אמר לו: עזוב. ניהול נושא הפנסיה הוא בידי הועדה הזאת, והועדה תתכנס וחגי ימסור את הדו"ח יחד עם דוד ניסן ואילן סתוי. ניצן עמד מול נועם גפני ונתן לנו גיבוי מלא. וכלך העברנו את הפנסיה על שם החברים.

הלכתי לברר למי יש פנסיה כפולה, כי הסתבר שבנוסף לפנסיה מהפניקס יש גם פנסיה שנתנו לחלק מהאנשים בזיתיה, ויש להם פנסיות כפולות, עשיתי סדר בכל הנושא הזה והכול בא אל מקומו בשלום.

זה היה קטע מאד מרשים ומעניין, איך ניתן לעמוד בתוקף על הזכויות הבסיסיות שלנו מול חברות גדולות ומול הגרעין הקשה שמנהל את בית השיטה, איך לעשות דבר בצורה תקינה.

רזיה שואלת איך קשור לה-נסיונל להפניקס.

כשהחילה השערוריה סביב העבכה הפלילית שנעשתה בקיבוצים על ידי לה-נסיונל ודני וינמן, הפסיקו את כל הנושא הזה, לקחו ממנו את כל הפוליסות בקיבוצים והעבירו אותן לחברת הדר.

כעבור עשר שנים נקנתה חברת הדר על ידי חברת הפניקס והם ירשו את כל הפוליסות שהיו בהתחלה בלה-נסיונל, התקשרות שהתחילה בשנת 92. כעבור עשר שנים זה עבר שתי חברות והפך להיות חברת הפניקס.

התערוכה בקהיר

נכנסתי לעבוד בחרושת מתכת בשנת 73, אחרי העבודה בפרדס ולפני האקונומיה. במסגרת עבודתי בחרושת מתכת הייתי אחראי על השיווק, על הפקת קטלוגים ועל כתיבת הקטלוגים באנגלית עבור המוצרים של חר"מ. באותה עת המנהל היה דוד ניסן, אחרי שנמרוד נהרג במלחמת יום כיפור. כעבור שנתיים החליף אותו עודד מרוז. ואחריו ניהל את החר"מ יעקב הדר.

בשנת 77 הליכוד עלה לשלטון. בשנת 1978 סדאת ביקר בארץ, באותו ביקור הסטורי, ובשנת 1984 נערכה בקהיר תערוכה למיכון חקלאי - שיצרנים מישראל הוזמנו אליה.

ובשנת 79, נחתם החוזה לפינוי סיני, ובערבות זה היחסים בין מצרים לישראל עברו לפסים דיפלומטיים, מונה שגריר ישראלי בקהיר, ואנחנו הוזמנו להשתתף בביתן הישראלי, וכיוון שמדובר בארץ ערבית לקחנו את הקטלוגים שהפקתי, נסענו לנצרת ושם תרגמו לנו אותם לערבית. הכנסנו תמונות, וכשהכל היה מוכן, ארזנו את המוצרים ואת שדות לקילטור, ועוד מכשירים שונים בתחום החקלאות שנארזו בארגזים גדולים ונשלחו לקהיר.

לאחר שהארגזים נשלחו לקהיר הוזמנו לכנס מטעם משרד המסחר והתעשייה שם קיבלנו תידרוך לקראת התערוכה. בראש משרד המסחר והתעשייה עמד גדעון פת. שו שלו ואני נבחרנו לייצג את חר"מ בקהיר.

הכלים סוף סוף הגיעו, אבל כשבאנו שוב למתחם התערוכה - עדיין לא היה שם אף כלי שלנו.

והמצרים אמרו: איחרתם ברישום. כיוון שהכלים לא הגיעו עד תאריך ההרשמה לתערוכה, ההשתתפות שלכם מבוטלת.

חזרנו לשר פת, ואמרנו: שמע, בהתחלה הדירו אותנו מהתערוכה בגלל עניין של כבוד, ועכשיו אנחנו מושעים בגלל שהשתהינו, לאחר שהמצרים לא רצו להעביר את הכלים בדרך היבשה, ואיחרנו את תאריך הרישום. מה עושים? פונים לידידינו משכבר - האמריקאים. והאמריקאים אמרו: יש לנו בשבילכם מקום פנוי - מגרש החנייה של הביתן שלנו.

יפוי. יש לנו מקום. הכלים הגיעו לאלכסנדריה, וחיכו שם, קיבלנו את השטח של מגרש החנייה של הביתן האמריקאי שהיה גדול ביותר בתערוכה.

באנו למגרש החנייה - והוא מוקף בחלוקי נחל כדי שיהיה יפה, והקלארקים שמעמיסים את הכלים לא יכולים לנסוע על חלוקי הנחל הללו. והמצרים אומרים: הבאנו את הכלים שלכם, אבל אי אפשר להכניס אותם לשטח החנייה כי מסביב יש חלוקי נחל. ואז האחראי המצרי מצא פתרון: הוא קרא ל-20 מצרים, הם הרימו את הכלים והעבירו אותם באופן ידני אל שטח הביתן שבמגר/ החנייה, מרחק 50 מטר.

מיקמנו את הכלים שלנו בשטח שהוקצה לנו, תלינו את הפלקטים בערבית שהכנו, לבסוף מתחו חבל מסביב ואמרו לנו: אתם לא יכולים להישאר בשטח התערוכה כי אין אבטחה.

יום אחד הביאו שתי משאיות, בכל משאית 24 חיילים מצרים, שישבו פנים אל פנים, בידיהם רובים עם כידונים, והם שמרו על הכניסה לביתן.

היינו מרוצים: יש רשת נגד רימונים, יש שומרים בכניסה, אפשר לפתוח את התערוכה.

ומישהו נזכר אז: חייבים להניף את דגל ישראל, האמריקאים נתנו לנו עמוד. היו אלה אנשי מודיעין בעלי תואר אקדמי, שידעו היטב עברית.

ביקשתי מאחד השומרים לבקר בבית שלו, דבר שנאסר עליהם. והוא אמר: כשהתערוכה תסתיים אקח אתכם אלי הביתה.

הבית שלו במרכז קהיר היה בנוי על חול, לא כביש ולא מדרכה, הלכנו עד פתח הבית על גבי אדמה מהודקת, עלינו לקומה השלישית, שם הוא גר עם אשתו וילדיהם. אותו שומר אמיץ סיפר לנו שהוא נלחם במלחמת אוקטובר, כך הם מכנים את מלחמת יום כיפור, ושחברים שלו נהרגו בתעלה ושאינו לו שום דבר נגד ישראל.

הוא הוצב לשמור עלינו כל משך התערוכה. מאוד התרשמנו מהפתיחות שלו, מהצניעות של הבית, סיפרנו שגם אנחנו השתתפנו במלחמה הזאת. היתה זו שיחת רעים.

באחד מימי החופש, יום שישי או שבת, מישהו המליץ על ביקור בפירמידות, ובקרנך עיר המתים. בקרנך יש בית קברות ענק מתחת לאדמה, שבו קבורים אנשים שהיו מקורבים לבית המלוכה של הפרעונים, אלפיים לפני הספירה.

קרנך והפירמידות ממוקמות כמאה ק"מ דרומית לקהיר. היגענו למתחם של עיר המתים, שילמנו עבור הכניסה, ירדנו במדרגות שמובילות לעיר התחתית שם ישנם בתי קבורה ענקיים בעומק של כחמישים מטר, ומצאנו שהדלת סגורה, והשומר אומר: אין חשמל. האחראי למקום לקח את הפקק. איפה הוא? במרחק של כמה רלומטרים, אם ניתן לו כסף הוא יבוא עם פקק החרסינה וידליק את האור.

האיש קיבל את שלו, הביא את הפקק, פתח את הדלת, ירדנו כשלושים מטר מתחת לאדמה וראינו את אחת התופעות היותר מדהימות שזכינו לראות: סרקופגים ענקיים שבהם קברו את אנשי המלוכה, היינו רק אנחנו ועוד שניים. השאר פחדו. בתום הביקור יצאנו מהמתחם והלכנו לאוטו - ומה אנחנו רואים? סביב האוטו שלנו, מארבע צדדים, חונים 4 רכבים וחוסמים את היציאה של האוטו שלנו. אמרנו לשומר: כל השטח מסביב פנוי, רק סביב האוטו שלנו יש רכבים שמונעים מאיתנו לצאת. והשומר אמר: בשביל לצאת צריך לשלם. כמה? לירה מצרית. שילמנו. מיד באו ארבעה גברים, הרימו את המכוניות, והזיזו אותם הצדה.

היה זה אוטו שכור שמדי יום חיכה לנו בפתח במלון כדי לנסוע לתערוכה. ובסוף היום הנהג היה מחזיר אותנו למלון. הנהג היה על חשבוננו, היה לנו לכך תקציב. באחד הימים התקיים יום השלום, יום ישראל, נאמר לנו שעלינו להגיש פרחים לכל מי שמבקר בביתן שלנו. כמה ימים קודם הגיע מישראל משלוח פרחים, ולהם מוצמדת סיכה עם המילה "ישראל" ועם ציור של יונה.

שלחנו מישהו להביא את הפרחים ואת הסמלים עם היונה, ולהפתעתנו המצרים אומרים: המטוס נחת, לא התקבל אישור, העברנו את הפרחים למחסן כלשהו ואי אפשר לתת את זה למבקרים, כי עבר שבוע, לא דאגתם להשקות את הפרחים והם נבלו, בגלל שלא היגשתם בזמן את הטפסים והאישורים כל הפרחים מתו.

הבנו את הקונצים של המצרים. היו בידנו הסיכות, אבל לא חילקנו אותן.

השהות במצרים היתה מרתקת. מדי יומיים שלושה היה מגיע השר פת, אבל כל יום היה מישהו מהשגרירות. לאחר תערוכת הספר בקהיר, תערוכה זו היתה הראשונה במיִסר סיטי, ליד האנדרטה הגבוהה שהוקמה לזכר סדאת, ולזכר הניצחון באוקטובר.

הביקור במצרים היה מאד מרשים. פגשנו אנשים מסכנים ועם זאת פתוחים, לבביים, שבכלל לא עסוקים בענייני מלחמה.

פעם אחת קמנו לפנות בוקר כי אמרו לנו ששווה לבקר בבית הקברות של קהיר, שבו גרים קרובי המשפחה של הנפטרים.

כל משפחה שלא היה לה היכן לגור בקהיר, גרה במתחם בית הקברות ליד קבר של יקירה, שזה השטח שלהם.

כמו כן, יום אחד קמנו בארבע בבוקר, ישו ואני, נאמר לנו שכדאי לראות איך מפנים את הזבל בקהיר. נסענו למקום כלשהו וראינו איך כל העיר מתמלאת בארבע בבוקר בכרכרות תומות לחמורים, הכרכרות עוברות בסמטאות ואוספות את האשפה, מאות כרכרות תומות לחמורים עוברות בשכונות ואוספות א האשפה.

ויום אחד הלכנו לבקר בשוק אל-חלילי, שוק מדהים. בין השאר קנינו כלים ופסלונים עתיקים שהסתבר שאלה רפליקות של חפצים וסמלים מלפני ארבעת אלפים שנה. ביקרנו במפעל לייצור הרפליקות וראינו שהם טובלים את הפסלונים בקערות של תה, וכך החימר מקבל צבע "עתיק". אלא שכאר הגעתי הביתה שטפתי את הפסלונים - וכל התה נישטף מהם, ובזה הסתיימה העתיקות של הפסלונים הללו. היתה זו חוויה מדהימה לראות מעבר למסך הדעות הקדומות ולהציץ לחיים של שכנינו המצרים.

בתערוכה היצגנו להם את שיא המיכון החקלאי הישראלי, אבל לא הזמינו מאיתנו אף לא כלי אחד, כי אסרו עליהם ליצור איתנו קשרים, הכל היה למראית עין.

ביום האחרון של התערוכה הוזמנו לפגישה חגיגית עם בכירים במשרד החקלאות המצרי. לפגישה הגיעו נציגי משרד החקלאות שלנו. כל המוזמנים ישבו לאורך שולחן ראוך משני צידיו של האישיות המצרית הבכירה, היושב 40-50 איש, אחד ליד השני, וכן הבנים של בכירי משרדו.

על השולחן שכבו שלוש כבשים, גופן שלם, עם ראש ורגלים רק בלי הצמר, כשהבטן שלהן פתוחה, ובתוכה נדחסו עופות, שבתוך הבטן שלהן היה אורז. כל זה נאפה בתנור כמה ימים קודם לכן, ועכשיו היה עלינו לקחת מהקומפלקס הזה לתוך הצלחות שלנו. לקחת קצת אורז מתוך הבטן של העוף שהתבשל בתוך הבטן של הכבשה שהסתכלה עלינו בעיני הזכוכית שלה, ביחוד כבשה אחת לטשה עין באשת מנהל המשלחת של כור, עד שהיא, האישה, עמדה להתעלף. ואף גרוע מזה: היא עמדה להקיא. אמרתי לה: שלא תעיזי להקיא כאן. חס וחלילה עוד תגרמי לתקרית דיפלומטית. והיא אמרה: חגי, הכבשה עם העיניים מסתכלת יש עלי.

אמרתי לה: תסתכלי לצד השני.

מה שעוד למדנו: כל מי שמסיים את מה שהיה לו בצלחת, מיד הגבר מאחור היה חותך לו מנה נוספת של עוף וכבשה. וכדי להיות בסדר עם המארחים האנשים סיימו כל מה שהיה להם בצלחת, ואז הוסיפו להם עוד מנה וכך זה נמשך עד שהאנשים כמעט נחנקו. הסתבר שעל פי המנהג המקומי המארח חייב להגיש אוכל כל עוד האורח רעב. לא ידענו שצריך קצת בצלחת, אז הונח לנו.

מה שעוד הסתבר לנו שבארוחה הזו משתתפים גברים בלבד. הנשים הן במטבח והן אוכלות רק שכולם הולכים, והן אוכלות מה שנשאר. ויותר מזה - מה שנשאר משמש אותן למשך כל השבוע להאכיל את המשפחה.

הביתנים של המדינות האחרות שהשתתפו בתערוכה היו יפים בהרבה, והציגו מוצרים משוכללים בהרבה משלנו, ובכל זאת הביתן שלנו זכה בהכי הרבה מבקרים. והפתעת ההפתעות - ביום האחרון נערכה מסיבת פרידה במלון שלנו, ומי אני רואה מופיעים על הבמה - האשקולית, חבורת הזמר של בית השיטה. הם באו ללילה אחד, ואנחנו, בתור ותיקים בקהיר, השתדלנו להנעים להם את זמנם. האשקולית, יחד עם להקת הריקוד "שלום", הופיעו בבמה המרכזית כמחווה ליום ישראל-מצרים, הדגלים של ישראל ומצרים התנוססו מעל הבמה, זה היה רגע בלתי

נשכח. פגשנו את שלמה ארגוב, את מיכאל סלע ואת כל החברה מבית השיטה, הם באו ל- 48 שעות.

כל הביקור הזה היה חוויה בלתי רגילה, ביחוד לנו שנלחמנו במלחמת יום כיפור, ראינו שאפשר לחיות בשלום ובהבנה עם השכנים שלנו.

18.11.16 הקלטה 006 - תוספת לתערוכה בקהיר

עם הזמן הקשר שלנו עם אנשי הביטחון העמיק. ופעם אחת שאלנו אותם: איך זה שאתם אמורים לשמור על הסדר ואין לכם שום נשק. והשומר אומר: אתה לא רואה איך אנחנו נראים? באמצע הקיץ כולנו לבושים בסוודרים או בחליפות. שאלנו למה משמש הסוודר או המעיל, והוא אמר: תרגיש רגע בגב. הכנסתי את היד מתחת למעיל - מאחור תקוע לו בחגורה מוט עם ראש ממתכת, מעין אֶלֶת בייסבול שהחלק העליון שלה עשוי ממתכת מאד כבדה. השתוממתי: עם זה אפשר להגן? והוא אמר: זה שום דבר. אתה רוצה לדעת ברצינות? והוא הסיר מרגלו את הנעל, ושם, הסוליה כולה ממתכת. אם חוטפים לי את האלה, הוא אמר, אני מכה בכפכף. וכך הוא היה בידי החיילים שישבו בשתי שורות על שתי המשאיות בכניסה.

איך 24 החיילים הללו אכלו? פעם בשעה המפקד היה לוקח את הצינור בגינה, פותח את הברז ומגיש את הפייה של הצינור לחייל הראשון ליד הדלת, הוא היה שותה, ובעיקר נרטב, ואחרי ששתה הוא העביר את הצינור לזה שליידו. עד שהצינור עבר בין כולם, והמפקד היה מחזיר אותו לגינה. כולם היו רטובים.

ופעם ביום, בצהריים, הביאו סיר גדול, ובו תבשיל של פול. הראשון היה מגיש את המסטינג, מעביר הלאה, עד שכולם קיבלו מהתבשיל הזה. וזה האוכל היחיד שהם אכלו במשך היום - עד שש בערב. כך החברה האלה חיו.

18.11.16 הקלטה 007

איך העברתי את העיזבון של אבא לארכיונים בארץ ובארצות הברית

כשאבא נפטר בשנת 1998 הוא השאיר בארכיון שלו כאן חומרים רבים, ענייני ציבור, חגים, כמו גם נושאים הקשורים במשפחה. חלק מהעיזבון שלו היה בחדר שהוא חלק עם אמא, ורוב הכתובים שלו היו מצויים בשני ציפי הארכיון שלייד בית ההורים.

את רוב התיקים העברנו עוד בחייו של אבא למכון שיטים, השם שהחליף את ארכיון החגים, ושם סודרו התיקים לפי החגים, חגי משקים, יובלות ומועדים וכו'.

אבל בתוך ציפי הארכיון נשארו חלק מהרהיטים, כל התמונות של ההורים, וכן כל הכתיבה האישית.

בנוסף, בתוך הארכיון, על מדפי ברזל לכל האורך, ניצבו 360 תיקים מסודרים לפי הנושאים: חגים, משפחה, התכתבות עם חברים ומוסדות וכן הלאה. התיקים היו מסודרים לפי עשרות סעיפים, על פי המצאי, יחד עם פריטי ריהוט ודברים אחרים.

כדי לדעת מה יש בתיקים נחוץ היה למיין את הניירות לפי סעיפים שקבענו לפי מה שמצאנו. היצעתי לזכרי אשל לקחת על עצמו את מיון הניירות והרשימות, והוא עסק בזה במשך חמש שנים, משנת 1998 ועד 2003. ביקשתי שיעבור על 360 התיקים, שיוציא חומרים כפולים ויאחד מתיקים אחרים דברים שצריך להוציא מכאן לשמור שם. כי אבא אהב כל פריט לצלם ולחזור ולצלם ולגזור. ביקשתי שישאיר פריט אחד מכל דבר, וישאיר בתיקים רק מה ששייך, בלי כפילות.

כשסיים את המשימה הכבירה הזו, נתתי לזכרי את הדיסקים שהיו אצלי וקניתי לו רדיו חדש שהוא יוכל לשמוע בו את המוזיקה מהדיסקים. התיחסתי אליו בכבוד

והערכה. הוא היה בא מדי בוקר בשעה שמונה, אמא היתה מכבדת אותו בתה ותפוח עץ וכך היה מתחיל את יום העבודה, עובר תיק אחרי תיק בלי להתיאש ועושה עבודת קודש. כשזכרי השלים את המשימה, העברתי את התיקים לעין חרוד איחוד, שכחתי את שם הארכיונאית שהסכימה לערוך את כל החומר לפי תיקים אישיים ותיקים של חגים ונושאים כלליים. הארכיונאית של עין חרוד עבדה על זה במשך כשנתיים היא עשתה עבודה בלתי רגילה, והחזירה לי את החומר ממויין למאה ומשהו תיקים אישיים ומאתיים תיקים כלליים, המכילים נושאים כגון: חגים, יובלות, מכתבים לאישי ציבור וכן הלאה.

הודיתי לכולם, בידי היה כעת כל החומר שאבא השאיר. כעת חיפשתי איך אפשר להוציא את כל זה לאור, כשהמטרה: להוציא ספר. ובאמת, כעבור חמש שנים, ראה אור הספר בגוף ראשון רבים" אותו כתבה אמירה הגני. הספר ראה אור בהוצאת הקיבוץ המאוחד בהנהלת עוזי שביט. והוא התבסס בעיקר על החומרים שמצאתי בתיקים האישיים.

היו בידי כעת 200 תיקים שעסקו בענייני הכלל. החלטתי להעביר אותם לארכיון שיסכים לקבל את החומר. הציעו לי להעביר את העיזבון לאפעל וגם למוזיאון ארץ ישראל. כבר עברו עשר שנים מאז שאבא נפטר, אמא היתה כבר מאוד מבוגרת, ובשנתיים האחרונות היתה בבית הפז, והייתי חייב לעשות משהו עם החומר. ואז הוצע לי להעביר את החומר לארכיון מפלגת העבודה בבית ברל. התקשרתי למנהל הארכיון, ובעקבות זה הגיע לבית השיטה מיכאל פצ'וק יחד עם שלושה אנשים שבחנו את התכולה של התיקים במשך ארבע שעות. ולבסוף הם אמרו: אנחנו לא מוצאים שום קשר בין הארכיון לגבי המורשת של מפלגת העבודה.

אמרתי: מה זאת אומרת אין קשר, הארכיון של אבא שלי זה ארכיון של החגים והמסורת שנוצרו בהתישבות העובדת, במסגרת התק"ם, הקיבוץ המאוחד ומפלגת העבודה. זה הארכיון של החגים והמסורת שנוצרו בהתישבות העובדת בארץ ישראל.

אורו עיניהם: מצאנו את ההצדקה להעביר אלינו את התיקים.

מדי שבוע הייתי מגיע אליהם עם 30 תיקים, אחרי שהם הודיעו לי שגמרו למיין את התיקים הקודמים. בגלל שהם ארכיון ממשלתי, הם חייבים כל דבר לרשום ולתייך. ולהוציא כפולים, ולהעביר מסמכים לתיקים אחרים לפי הנושא.

כעבור שנה כל 200 התיקים היו אצלם. והם אמרו: מה עם חומרים שהם בשמע ובווידאו? לאבא היו המון קלטות של אודיו ושל ווידאו. מיינתי הכל. התקשרתי עם עזרא שפרוט בבית ברל, איש הקשר שלי עם מיכאל פצ'וק בארכיון, הוא היה מחכה לי שם כשבאתי עם תיקים נוספים ועוזר להעביר אותם לארכיון, הוא ואשתו גרו בבית ברל וכך העברתי גם חומרי השמע והווידאו שהיו בקלטות, בדיסקים ובתמונות כלליות.

נותרו בידי כמאה תיקים אישיים, דברים שאבא אסף לפי: חגי ורזיה, דברים שכתב בנושאים אחרים כגון: משפחת זנאטי בפקיעין, מיהו יהודי, יובלות, בית הספר, קבוצת אלון, התכתבות עם אבא אוצוקי מקיוטו-יפן וכו'.

כעבור שנתיים הבנתי שאין מה לשמור על זה, כבר עברו עשר שנים מאז שאבא נפטר, השנה היתה 2007, 2008, אמא הייתה בבית הפז. החלטתי להעביר לבית ברל גם את התיקים האישיים של אבא. וכעבור כשנתיים קיבלתי מהם טלפון: אם תיכנס לאתר של מפלגת העבודה, לסעיף שנקרא ארכיון אישי, תוכל לראות את גריון לפני גולדה מאיר, מי שמקדים אותו הוא אבא אבן. עשו לי כבוד גדול.

ראיתי שהם פתחו באתר 200 תיקים שמחולקים לנושאים, בצורה דיגיטלית מרשימה מאין כמוה. עכשיו החומרים של אבא מופיעים באתר של ארכיון מפלגת העבודה שהוא פתוח לציבור.

את הדברים שאבא כתב לאמר אני שומר בחדרי הפרטי, וכן בארכיון שנשאר ברשותי. אין לי לב לתת אותם. יש שם שני תיקים הקשורים בעמנואל, שני תיקים על זינאטי, תיק על רזיה, תיק על חגי, על אנשים בבית השיטה, דברים אישיים שכתב על ברוריה ואחרים שעדיין זה ברשותי, שמור בארון פח.

ונשאר הצילומים, שהם בעצם בצורת נגאטיבים, בפורמאט של 6X4 ס"מ, ובפורמאט של 35X35, שזה פורמאט של שיקופיות. אלפי צילומים ונגאטיבים מסודרים יפה בתוך קופסאות קטנות מקרטון.

הזמנתי לכאן את נדב מן ממרחביה, הוא בחר לעצמו כמאה צילומים, חתמתי שאני מוריש אותם לפרויקט תיעוד המורשת של אריה בן גרויון באוניברסיטת חיפה, והוא התחייב להפיק את הצילומים הללו בפורמאט גדול ומיוחד. נדב נן נעזר בחברת דיגיטול, וכיום אפשר לראות את התמונות בארכיון של אוניברסיטת חיפה, שם יש סעיף של תולדות ארץ ישראל, וזה שמור שם.

נשאר ברשותי עוד כ- 60 תיקים, כל החומר האישי, ארון העבודה של אבא, כלי העבודה, העפרונות, אוסף השטרות והמטבעות, הכול עדיין שמור במבנה שצמוד לדירת ההורים, אני משלם אלפיים שקל בשנה לתחזוק המבנה, וזה שמור ברשותי. את המבנה שמאחוריו העברתי לרשות מכון שיטים שמשלמים את הארנונה שלו, ושם יש להם ספרים.

בסופו של דבר, רוב החומר שלא שמרתי הלך לפח, שזה כולל כרכים של דבר לילדים, משמר לילדים, מעריב לנוער, כרכים של עיתון בקיבוץ, של עיתון למרחב ושל עיתון דבר מלפני קום המדינה, ולאחר שרוקנתי את המכולה העברתי אותה לגיא גלבוץ.

לאבא היה אוסף גדול של חוברות זיכרון לבני קיבוצים שנפלו במערכות ישראל, כ- 700 חוברות זיכרון. אבא אמר לי שאם אי-פעם יראה אחת מהחוברות ליד פח אשפה, הוא ידליק את הארכיון, כי זה יהיה סימן שנגמרו הערכים שראוי להילחם בשבילם. היצעתי לאבא שנעביר את הארכיון לאפעל.

נסענו, בוג'ה, עזריה אלון ואני לאפעל, וכשראינו את הארכיון של גלילי זרוק באיזה מרתף יחד עם חלקי ריהוט מוזנחים - החלטנו שזה לא מקום מתאים. ניר מן הציע לפנות לרוני מילוא, ראש העיר תל אביב. נסענו עם רוני מילוא לארכיון ארץ ישראל במוזיאון ארץ ישראל, אבל לא יצא מזה כלום. חוברות הזיכרון נשאר כאן ואבא היה ממש מיואש. אבא פנה לחבריו באוניברסיטת הרוורד בבוסטון. בהרוורד יש ארכיון עצום של תרבות הארץ. והם הסכימו לקחת את 700 חוברות הזיכרון לנופלים של התנועה הקיבוצית. הם שלחו משלחת עם טנדר, גם אבא היה נוכח, העמיסו את החוברות על הטנדר, ופתחו אתר על שמו בארכיון של הרוורד, בשם המכון על שם אריה בן גוריון.

נשאר ברשותי אוסף ההגדות של אבא. פניתי לצבי צמרת, מנהל יד בן צבי בירושלים, והוא היקצה לעיזבון של אבא מדף בארכיון או בספרייה של יד בן צבי. אחרי שנתיים צבי צמרת עבר למשרד החינוך ואין לי מושג מה מצב המדף והחומר של אבא שהעברתי לשם.

לסיכום

העיזבון הרוחני של אבא שמור בארכיונים של כמה מן המוסדות היותר מכובדים: במכון למורשת ארץ ישראל באוניברסיטת חיפה; בארכיון מפלגת העבודה שבבית ברל; תמר אדר שומרת חלק מנכסי הרוח של אבא בארכיון בית השיטה; וכן הדברים האישיים שלו שמורים בארכיון המקורי שלו. אני לא כל כך יודע מה לעשות איתם.

כמו כן פתחנו לאבא דף בויקיפדיה, בעזרת עובד ממכון שיטים, דף מכובד הכולל קישורים לכל הפרסומים והפעילות של אבא. וגם הוצאנו ספר בשם "בגוף ראשון

רבים" שכתבה אמירה הגני ויצא בהוצאת הקבוץ המאוחד, בשנת 2010. כמו כן, רזיה ואני הבאנו לדפוס את הספר "אל תשלח ידך אל הנער" שראה אור בהוצאת כתר בשנת 2003, עם ציורים של מנשה קדישמן.

אני גם טרחתי להוציא את ספר המנורה יחד עם עזרא שפרוט וצבי רוט מיבניאל, כך שהצלחתי לשמר את כל הכתבים והכתובים שאבא השאיר. מסתבר שאבא השאיר 1.2 מליון פריטי נייר, כולם נסרקו על ידי פרווייק הרוורד לשימור לתפארת, כל המליון ויותר פריטים וכן 200 התיקים שאני אספתי נסרקו וקיימים למשמרת עד.

זה מוסד שמשמר דרך בית יגאל אלון, את מורשת ארץ ישראל. הם בחרו כמה אישים חשובים בעיניהם, ביניהם עזריה אלון ואריה בן גוריון. הכל מועתק ושמור אצלם, בצורה דיגיטלית. זה פרווייקט של הרוורד שעלותו שני מליון דולר. גם בית השיטה נמצאת שם. מכל סקטור הם בחרו חמישה אנשים - התיישבות, מושבים, קיבוצים, סופרים, משוררים, וכו'.

(לא מובן אם מדובר בפרוייקט של בית יגאל אלון או בפרוייקט של הרוורד.)